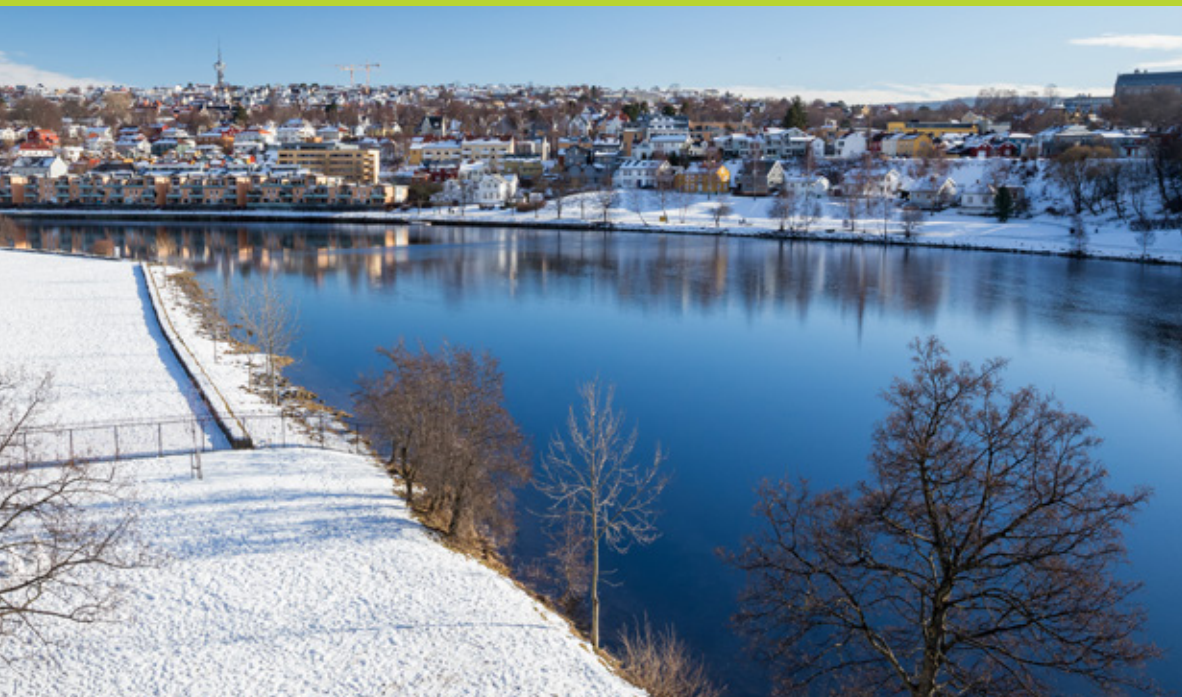

Trondheim kommunale pensjonskasse

Årsrapport 2017

INNHold

Styrets årsberetning for 2017	6
Resultatregnskap	13
Balanse pr. 31. desember	15
Kontantstrømoppstilling	17
Oppstilling over endringer i egenkapital	17
Noter til regnskapet	18
Regnskapsprinsipper	18
Note 1 - Kapitalavkastning	22
Note 2 - Fordringer på og investeringer i verdipapirer utstedt av foretak pensjonskassen er opprettet for	22
Note 3 - Utlån og fordringer som måles til virkelig verdi	22
Note 4 - Aksjer og andeler	22
Note 5 - Ansvarlig lånekapital i andre foretak	24
Note 6 - Andre forpliktelser	24
Note 7 - Pensjoner m.v	25
Note 8 - Endring i forsikringsforpliktelser	25
Note 9 - Forsikringsforpliktelser – bransjefordeling	26
Note 10 - Solvensmargin	26
Note 11 - Lønns- og pensjonskostnader egne ansatte	26
Note 12 - Ytelser og lån til ledende ansatte og styret	27
Note 13 - Forsikringsrelaterte driftskostnader og andre kostnader	28
Note 14 - Skattekostnad	28
Note 15 - Resultatanalyse	29
Note 16 - Flytting til og fra pensjonskassens pensjonsordning	29
Note 17 - Poster utenom balansen	30
Note 18 - Beskrivelse av pensjonsordningen	30
Note 19 - Virkningen av endringer i forutsetninger	32
Note 20 - Transaksjoner med nærstående parter	32
Note 21 - Finansiell risiko knyttet til finansielle instrumenter	33
Note 22 - Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi over resultatet	35
Note 23 - Investeringseiendommer	36
Note 24 - Investeringer som holdes til forfall	37
Note 25 - Obligasjoner og obligasjonsfond	37
Note 26 - Utlån og fordringer til amortisert kost (obligasjoner med pant)	38
Note 27 - Finansielle derivater	38
Note 28 - Evigvarende ansvarlig lån	38
Note 29 - Reassuranse	38
Note 30 - Innskutt egenkapital	38
Forsikringsteknisk oppgjør	39
Aktuarerklæring	40
Revisors beretning	41

STYRETS ÅRSBERETNING FOR 2017

1. Innledning

De viktigste elementene i TKPs resultat for 2017, med tilsvarende tall for 2016 i parentes:

Forvaltningskapital:	13.176 mill. kr. (12.205 mill. kr.)
Verdijustert avkastning:	4,88 % (3,55 %)
Bokført (realisert) avkastning:	2,56 % (3,17 %)
Driftskostnader:	31,0 mill. kr. (28,4 mill. kr.)
Antall aktive medlemmer:	13.160 (13.397)
Antall pensjonister:	8.005 (7.669)

Den verdijusterte avkastningen i TKP ble vesentlig forbedret fra 2016 til 2017. Denne forbedringen henger i stor grad sammen med at aksjemarkedene også i 2017 fortsatte med oppgang, og at TKP har økt sin aksjeandel systematisk gjennom året, i tråd med den vedtatte opptrappingsplanen. I løpet av 2018 vil aksjeandelen økes ytterligere til ca. 20 %, og fra og med 2019 er det grunn til å tro at TKP vil levere avkastning på linje med andre kommunale pensjonskasser.

Avkastningen i 2017 var positiv i alle aktivaklasser. Vår aksjeavkastning var 18,3 %, mot 7,4 % året før. Også avkastningen på eiendom ga et godt bidrag, med 9,1 %.

En kan dermed konstatere at kapitaltilførselen vi fikk i 2016 har begynt å gi resultater. Styret og administrasjonen i TKP er fortsatt opptatt av å videreføre en nøktern risikoprofil, for å ivareta kommunens og andre enheters ønske om en best mulig pensjonsøkonomi i et langsiktig perspektiv og gjennom svingende finansmarkeder. For selv om vi nå har opplevd en historisk lang oppgangstid i aksjemarkedene, må forvaltningen i en pensjonskasse alltid ta høyde for at nedgangstider vil komme. Medlemmenes og pensjonistenes midler må sikres også når det er fallende aksjemarkeder og ugunstig lav rente.

TKP har gjennom den nevnte kapitaltilførselen i 2016 nå en tilfredsstillende egenkapital. Pensjonskassen har også fått bygd opp relativt solide buffere i form av tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond. Gjennom bystyrets vedtak om å gi TKP adgang til å benytte såkalt dynamisk rentegarantipremie, er pensjonskassen også tilfredsstillende sikret ved et større rentefall. Totalt sett står derfor pensjonskassen godt rustet til å tåle krevende perioder i aksje- og rentemarkedene.

Forsikringsvirksomheten har utviklet seg på en god måte også i 2017. Risikoresultatet utgjør ca. 40 mill. kr. Kvaliteten på de data vi mottar fra våre kunder er nå på et godt nivå, og vi samarbeider svært godt med de ansvarlige i Trondheim kommune for å sikre den fremtidige kvaliteten.

Pensjonskassens hovedoppgave er å foreta korrekte pensjonsberegninger og -utbetalinger, og heller ikke i 2017 ble det registrert driftsavbrudd eller forsinkelser av betydning. Våre arbeidsprosesser er effektive og pålitelige. Dette gjenspeiles bl.a. i at styret ikke har behandlet klagesaker i 2017, og vi har heller ikke hatt saker prøvd for Trygderetten. Serviceinnstillingen hos våre pensjonsmedarbeidere vurderes som veldig god, og det faglige nivået er høyt.

Som arbeidsgiver i finansnæringen tilbyr TKP 14 interessante og utviklende stillinger. Arbeidsmiljøet er svært bra, noe et lavt sykefravær gir et godt uttrykk for.

Styret og administrasjonen i TKP takker Trondheim kommune og alle andre kunder og samarbeidspartnere for et meget godt samarbeid i 2017. Vi vil gjøre vårt ytterste for å opprettholde det gode samarbeidet også i årene som kommer.

2. Virksomheten

Trondheim kommunale pensjonskasse ble etablert i 1913. TKPs formål er å yte alders- og uførepensjon til medlemmene og ektefelle- og barnepensjoner til deres etterlatte. Pensjonsordningen er en offentlig tjenstepensjonsordning etter Hovedtariffavtalen for kommunal sektor. Aktive medlemmer er omlag 13.200 ansatte i Trondheim kommune og 18 såkalte konsernheter, dvs. virksomheter eiet av, eller med nær tilknytning til kommunen. Om lag 8.000 personer får månedlig utbetalt pensjon fra TKP.

TKP er en selvstendig juridisk enhet, og virksomheten er i hovedsak underlagt det samme regelverket som gjelder for finans- og forsikringsbransjen. Pensjonskassens midler holdes adskilt fra kommunens midler, og pensjonskassen hefter ikke for kommunens forpliktelser. Pensjonskassen står under tilsyn av Finanstilsynet.

Virksomheten ledes av et styre på syv medlemmer. Fem av styremedlemmene oppnevnes av Trondheim bystyre, og to av arbeidstakernes organisasjoner. Ragnar Torvik ble innvalgt som nytt medlem av styret i pensjonskassen fra 26. oktober 2017 i forbindelse med at Rune Olsø ble fritatt fra sine folkevalgte verv.

Pensjonskassens overordnede mål er å være Trondheim kommunes foretrukne pensjonsleverandør. Dette skal pensjonskassen oppnå ved å forvalte og finansiere utbetalingene til nåværende og fremtidige pensjonister på en slik måte at behovet for tilskudd til pensjonsordningen fra arbeidsgiverne blir lavest mulig på sikt.

Virkemidlene er god avkastning på den kapitalen pensjonskassen har til forvaltning, samt en kostnadseffektiv drift av virksomheten. Pensjonsløftet kommunen og de øvrige arbeidsgiverne gir sine ansatte skal innfris over en lang periode. Samtidig skal kortsiktige regulatoriske dekningskrav oppfylles. Ved forvaltningen av pensjonskassens kapital må begge hensyn søkes ivaretatt innen rammen av forsvarlig risikoeksponering.

Videre skal pensjonskassen yte god service til medlemmer og arbeidsgivere. Det innebærer at det skal gis god informasjon om rettigheter og plikter, og at pensjoner utbetales til rett person med riktig beløp til rett tid.

3. Redegjørelse for årsregnskapet

TKP har oppnådd et positivt regnskapsmessig resultat i 2017, og en bokført avkastning høyere enn den garanterte renten. Renteresultat er betydelig forbedret i forhold til 2016 når det tas hensyn til den store økningen i kursreguleringsfondet. Risikoresultatet er påvirket av at det tidligere har vært nødvendig med en konservativ tilnærming for fastsetting av premiereserven. I tillegg gir administrasjonsresultatet, premie til avkastningsgaranti og resultat for selskapsporteføljen positive bidrag.

Bufferkapitalen er styrket ved økning av kursreguleringsfondet med 270,6 mill. kr, økte tilleggsavsetninger med 13,3 mill. kr og økt opptjent egenkapital med netto 63,5 mill. kr.

Resultatet på kollektiv- og selskapsporteføljen er fordelt på følgende resultatelementer (mill. kr.):

	2017	2016
Brutto inntekter fra investeringer i kollektivportefølje	546,9	373,9
Avsatt til kursreguleringsfond	-270,6	-44,6
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	276,4	329,3
Garanterte renter	-262,5	-251,7
Renteresultat	13,9	77,6
Samlet premie til administrasjonen	59,5	58,3
Herav til administrasjonsreserve	-20,5	-23,2
Forsikringsrelaterte kostnader	-30,3	-27,9
Administrasjonsresultat	8,7	7,2

Risikoresultat	39,9	-1,4
Premie til avkastningsgaranti	15,0	9,5
Resultat av teknisk regnskap før disponering	77,5	92,9
Renteresultat overført til tilleggsavsetninger	-13,3	-76,1
Renteresultat overført til premiefond	-0,6	-1,6
Risikoresultat overført til premiefond	-39,9	0,0
Resultat kollektivporteføljen	23,7	15,3
Resultat selskapsporteføljen	49,8	30,6
Totalresultat før andre resultatkomponenter	73,4	45,9

3.1 Risikoresultat

Risikoresultatet skal vise om pensjonskassen utvikler seg forsikringsmessig som forventet. Risikoresultatet fremkommer som følge av om levealder, dødelighet og uførhet i perioden avviker fra det som er forutsatt i premietariffene. Årets premier antas å være tilstrekkelige, og i et normalår vil man som følge av marginer i tariffene oppleve risikooverskudd. Risikoresultatet vil kunne svinge fra år til år.

Siden Trondheim kommune endret lønssystem i 2014 har det vært betydelige utfordringer mhp datakvaliteten. Etter en betydelig innsats anses kvaliteten nå å være vesentlig bedre enn de foregående år. Det er allikevel fortsatt gode grunner for en noe konservativ tilnærming til man er tryggere på at datakvaliteten er på det nivået den bør være. For å ikke underestimere avsetningene er erstatningsavsetningen økt med 94 mill. kr i 2017. Basert på ovennevnte avveininger ble risikoresultatet i 2017 lik 39,9 mill. kr. Siden pensjonskassen har et risikoutjevningsfond på 80,8 mill. kr som vurderes tilstrekkelig, overføres risikoresultatet til premiefondet.

3.1.1 Premieinntekter

Premiene er kjønns- og aldersnøytrale i samsvar med Hovedtariffavtalens bestemmelser. Pensjonskassen tilføres premie hvert år som er tilstrekkelig til å dekke forpliktelsene i henhold til inngåtte forsikringsavtaler.

De samlede premieinntektene var i 2017 814,7 mill kr mot 831,3 mill kr i 2016. Nedgangen skyldes lavere reguleringspremie i 2017 enn i 2016. Antallet medlemmer (aktive og fratruddte) har økt fra 37.108 ved utgangen av 2016 til 41.697 ved utgangen av 2017.

3.1.2 Pensjonsutbetalinger

Ved utgangen av 2017 løper det totalt 8.005 pensjoner i TKP, dvs. en økning på 336 fra året før. Gruppen alderspensjonister har økt med 243, mens antallet uførepensjonerte viser en økning på 53. Totalt antall med ektefelle- eller barnepensjon er uendret. For øvrig er det en økning i antall AFP-pensjonister med 40.

Netto utbetalte pensjoner utgjorde 433,0 mill kr. mot 417,4 mill. kr i 2016, dvs. en økning på 3,7 %.

3.1.3 Pensjonsforpliktelser og avsetning til premiereserve

Brutto premiereserve har økt fra 9.743 mill kr fra utgangen av 2016 til 10.291 mill. kr ved utgangen av 2017, dvs. en avsetning i det forsikringstekniske regnskapet med 548 mill. kr. Gjennomsnittlig garantert rente ved utgangen av 2017 er 2,56 %.

I brutto premiereserve inngår erstatningsavsetningen, og den har økt fra 106 mill. kr til 200 mill. kr bl.a. pga. fortsatt noe usikkerhet i medlemsdata. Erstatningsavsetningen gjelder påløpte, ikke rapporterte erstatninger og rapporterte ikke oppgjorte erstatninger. Administrasjonsreserven inngår også i brutto premiereserve med 281,5 mill. kr, lik 2,87 % av premiereserven. Administrasjonsreserven er ment å dekke administrasjonskostnader i pensjonskassens restlevetid dersom kassen skulle avvikles.

3.1.4 Premiefond

Pr. 31.12.2017 er totalt premiefond på 149 mill. kr, en netto økning på 40 mill. kr i løpet av året. Trondheim kommunes andel av premiefondet er 130 mill.kr, resten tilhører øvrige enheter.

3.2 Renteresultat

Renteresultatet er forskjellen mellom den bokførte avkastningen og den årlige rentegarantien til medlemmene. Renteresultatet i 2017 på 13,9 mill. kr, – (etter å ha tilført kursreguleringsfondet 270,6 mill. kr) medfører en realisert avkastning som ligger over den gjennomsnittlige årlige rentegarantien på 2,58 %. Renteresultatet på 13,9 mill. kr. avsettes til premiefondet med 0,6 mill. kr, og til tilleggsavsetningene med 13,3 mill. kr. Etter disponering av årets resultat utgjør kursreguleringsfondet ca. 7,2 % av premiereserven, og tilleggsavsetningene utgjør godt over to års rentegaranti.

3.2.1 Kapitalforvaltningen

Formålet med kapitalforvaltningen er å sørge for at pensjonskassens eiendeler investeres slik at det oppnås best mulig avkastning innenfor forsvarlige rammer og innenfor det til enhver tid gjeldende regelverk.

Valg av overordnet strategi, spesielt fordelingen mellom rentepapirer og aksjer, som i stor grad avledes av bufferkapitalsituasjonen og risikoevne, vil normalt være avgjørende for avkastningsresultatene sett over en lengre periode. TKP har holdt en moderat risikoprofil, på linje med andre kommunale pensjonskasser. Etter kommunens egenkapitaltilførsel høsten 2016 tar pensjonskassen sikte på gradvis økning av aksjeandelen. TKP har hatt følgende fordeling på aktivaklasser ved utgangen av de to siste årene:

Aktivaklasse	2017	2016
Bankinnskudd	3,3 %	2,6 %
Omløpsobligasjoner	50,9 %	55,1 %
Obligasjoner til amortisert kost	18,6 %	19,7 %
Eiendom	8,4 %	7,1 %
Aksjer	12,4 %	8,8 %
Alternative plasseringer	6,4 %	6,7 %
Totalt	100 %	100 %

TKPs verdijusterte kapitalavkastning for 2017 ble 4,88 %, mot 3,55 % i 2016. Etter avsetning til kursreguleringsfondet med 270,6 mill. kr. utgjør den bokførte kapitalavkastningen 2,56 %. Siden kunde- og selskapsmidlene er under felles forvaltning er avkastningen identisk i begge porteføljene. Sett i lys av de nevnte markeds- og rammebetingelser er det styrets oppfatning at resultatet i 2017 er akseptabelt.

Fordelt på aktivklassene var verdijustert avkastning i pensjonskassen de to siste årene:

Aktivaklasse	2017	2016
Bankinnskudd	1,2 %	1,3 %
Omløpsobligasjoner	2,4 %	2,7 %
Obligasjoner til amortisert kost	4,3 %	4,4 %
Eiendom	9,1 %	9,8 %
Aksjer	18,3 %	7,4 %
Alternative plasseringer	3,5 %	-3,7 %
Totalt	4,9 %	3,6 %

TKP har fastsatt et eget etisk regelverk, som baserer seg på de etiske retningslinjene til Statens Pensjonsfond Utland og KLP.

3.2.2 Tilførsel av egenkapital

Vedtaket i Trondheim bystyre i 2016 om egenkapitaltilførsel ble fulgt opp i 2017 ved at TKP ble tilført 29,2 mill. kr i ny egenkapital tilsvarende 0,3 % av premiereserven ved utgangen av 2016. Trondheim bystyre vedtok i møte 31. august 2017 at en dynamisk rentegarantipremie kan benyttes for å sikre bufferkapitalen i pensjonskassen når de lange markedsrentene er lavere enn den årlige garanterte renta. Vedtaket medfører at renterisikoen på forpliktelsene i det vesentligste er overført til kommunen ved lavere lange markedsrenter enn den årlige rentegarantien. Pensjonskassen legger derfor til grunn at bufferkapitalen i stresstest I hovedsakelig kan forbeholdes markedsrisiko på plasseringene i verdipapirmarkedet. Disse egenkapitaltilførslene gir bedre soliditet enn tidligere, og det tas sikte på en gradvis økning av risiko, først og fremst gjennom å øke aksjeandelen.

3.2.3 Finansiell risiko

Den finansielle risiko i pensjonskassen er hovedsakelig evnen til å innfri den årlige avkastningsgarantien på kort og lang sikt. Dette stiller krav til at kapitalen investeres i ulike verdipapirer og andre eiendeler med akseptabel avkastning til akseptabel risiko, samtidig som pensjonskassen må utforme og utøve sin risikostyring innenfor de rammer som følger av lovgivning og øvrig regelverk.

Sammensetningen av de finansielle eiendelene følger av pensjonskassens kapitalforvaltningsstrategi. Strategien etablerer retningslinjer for sammensetningen av finansielle eiendeler gjennom prinsipper og rammer for pensjonskassens risikostyring. Målet med risikostyringen er å opprettholde en god risikobærende evne og fortløpende avpasse den finansielle risiko til pensjonskassens soliditet. Sett i lys av at pensjonskassen følger en moderat risikoprofil, og med de gitte markeds- og rammebetingelser, har pensjonskassen hittil skapt tilfredsstillende avkastning.

TKPs styre gjennomgår årlig strategien for kapitalforvaltningen. De interne rammer og retningslinjer omfatter fordeling på aktivaklasser og sektorer, med sikte på en hensiktsmessig spredning. De hovedtypene av verdipapirer, aktivaklasser, som kan være aktuelle å plassere TKPs kapital i, er utsatt for finansiell risiko. Strategien søker å utnytte at aktivaklassene normalt svinger i utakt, slik at det kan oppnås høyere totalavkastning til begrenset risiko.

Spesielt viktig for TKP er den markedsrisiko vi eksponerer oss for. Markedsrisiko er knyttet til risikoen for at pensjonskassens verdier reduseres som følge av en uventet og ugunstig markedsbevegelse. Kapitalforvaltningsstrategien, og derigjennom markedsrisikoen, er tilpasset den risikotoleransen TKP har. Forvaltningskapitalen er inndelt i kollektivporteføljen (kundernes pensjonsmidler) og selskapsporteføljen (pensjonskassens egne midler), men midlene er under felles forvaltning.

3.2.4 Risikostyring og soliditetskapital

Finanstilsynet har uttalt at bortfallet av kapitaldekningskravet fra 1. januar 2016 ikke gir grunnlag for økt risikotaking. I løpet av 2016 ble det innført krav om at hvis risikoanalyser (hvor eiendeler og gjeld vurderes til virkelig verdi) viser at pensjonsforetakets fremtidige finansielle stilling vil være utsatt, skal pensjonsforetaket vurdere å iverksette tiltak.

Evnen til å ta større risiko avhenger av bufferkapital til å møte de kraftigere svingningene, som normalt også inntreffer i markeder og aktivaklasser med noe høyere risiko. TKP gjennomfører stresstester i samsvar med anbefaling fra Finanstilsynet. TKPs soliditetskapital er relativt god ved utgangen av 2017 etter kommunens kapitaltilførsel i 2016, og gir akseptabel handlefrihet i kapitalforvaltningen. TKPs fremste risikomål er stresstest I og status ved utgangen av året var:

Stresstest I	2017	2016
Markedsrisiko	1.795	1.482
Forsikringsrisiko	392	339
Motpartsrisiko	19	13
Operasjonelle risiko	52	48
Diversifiseringsgevinst	-270	-229
Samlet tapspotensial/risiko (mill. kr.)	1.998	1.653
Bufferkapital (mill. kr.)	2.903	2.476
Bufferkapitalutnyttelse	68 %	67 %

Dette gir en bufferkapitalutnyttelse på 68 % (mot 67 % ved utgangen av 2016), og er innenfor kapitalforvaltningsstrategiens målsetting for stresstest I. Bufferkapitalutnyttelsen etter stresstest II var 41 % (mot 42 % ved utgangen av 2016).

Finanstilsynet foreslo i 2016 nye solvenskrav for pensjonskasser. Hvis forslaget blir gjennomført innebærer det et forenklet Solvens II-krav som bindende kapitalkrav. Kapitalkravet i forslaget er definert av tapspotensialet i en justert stresstest I, slik at bufferkapitalutnyttelsen maksimalt kan være 100 %. Den justerte stresstesten innebærer noe lavere bufferkapitalutnyttelse enn dagens Stresstest I. Samtidig ble det foreslått at de kvantitative plasseringsbegrensningene i kapittel 4 i forskrift om pensjonsforetak oppheves.

Solvensmarginkapitalen har økt noe i 2017 pga. økt opptjent egenkapital og kapitaltilførsel fra kommunen. Solvensmarginkravet har også økt pga. vekst i premiereserven. Solvensmargindekningen utgjør 346 % ved utgangen av 2017 mot 348 % ved forrige årsskifte.

3.2.5 Kontantstrøm

Netto kontantstrøm fra drift av pensjonsvirksomheten i 2017 utgjorde 337 mill. kr, kontantstrømmene fra finansielle eiendeler er -233 mill. kr., og kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter 25 mill. kr. Bankinnskudd økte fra 312 mill. kr. til 441 mill. kr. ved utgangen av året.

3.3 Administrasjonsresultat

Administrasjonsresultatet er årets administrasjonsinntekter (1,2 prosentpoeng av totalpremien) fratrukket andel til administrasjonsreserve og årets kostnader. Administrasjonsresultat i 2017 er på 8,7 mill. kr (mot 7,2 mill. kr i 2016).

TKPs totale administrasjons- og driftskostnader er på 31,0 mill. kr. i 2017. Administrasjons- og driftskostnadene utgjør 0,24 % av total forvaltningskapital ved siste årsskifte.

4. Personal og miljø

TKP har 14 fast ansatte medarbeidere, hvorav 1 har arbeidet deltid og 1 har vært i permisjon deler av året. Antall årsverk ved utgangen av 2017 er 13,5. Av 14 ansatte er 6 menn (43 %). I TKPs styre for 4-årsperioden 2015-19, er kvinneandelen på 43 %. Pensjonskassen tilstreber likestilling. TKP er medlem av Kommunenes Sentralforbunds arbeidsgivervirksomhet for bedrifter.

Sykefraværet i 2017 har i alt vært på 133 dager, tilsvarende ca. 3,8 % av total arbeidstid, mot 0,6 % i 2016. Det har i 2017 ikke vært skader eller ulykker av noen art på arbeidsplassen. Pensjonskassen tilstreber et godt arbeidsmiljø. TKP leier kontorlokaler av god standard i Trondheim sentrum.

Pensjonskassens virksomhet er av en slik art at det ikke forurensar det ytre miljø.

5. Andre forhold

Styret anser at grunnlaget for fortsatt drift er til stede. Dette er derfor lagt til grunn for det regnskapet som er avlagt. Det har ikke forekommet hendelser etter balansedagen av vesentlig betydning for å vurdere pensjonskassens finansielle stilling. TKPs opplegg for internkontroll innebærer årlig kartlegging av risikoforhold, og ut fra dette legges det opp relevante tiltak og rutiner for de ulike områdene.

TKP har avtale med Ernst & Young AS som internrevisor. Internrevisjon foretar uavhengige vurderinger og testing av vesentlige finansielle, forsikringsmessige og operasjonelle risikoer med hensyn til tilfredsstillende styring og kontroll. Resultatet med eventuelle anbefalinger om nødvendige tiltak fremlegges for ledelsen og styret.

TKP har avtale om aktuatjeneste med KLP Forsikringservice AS, Oslo. KPMG AS er valgt av Trondheim bystyre som ekstern revisor. TKP er medlem av Pensjonskasseforeningen.

6. Disponering av årets resultat

Årets totalresultat utgjør 63,5 mill. kr, og overføres til opptjent egenkapital.

7. Fremtidsutsikter

Ved avleggelsen av regnskapet for 2017 har styret hatt fokus på å styrke pensjonskassens bufferkapital. Styret vurderer pensjonskassens risikobærende evne etter kapitaltilførselen i 2016 og 2017 til å være tilstrekkelig til å forvalte pensjonskassens midler innenfor den vedtatte strategi. Kapitaltilførselen gir grunnlag for å ta noe høyere risiko enn fram til nå, og dette forventes å gi høyere fremtidig avkastning. Styret vil fortsatt ha fokus på styrking av soliditet for å oppnå en risikoevne på linje med andre kommunale pensjonskasser. Styret er fornøyd med at TKP yter sine kunder et kvalitativt godt tilbud, og at administrasjonen kontinuerlig arbeider med dette som mål. Styret takker alle medarbeidere for god innsats i 2017.

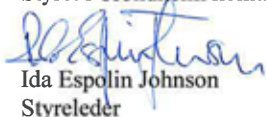
Styret er opptatt av at kapitalforvaltningen skal være preget av en moderat risikoprofil også etter egenkapitaltilførselen. Aktivasammensetningen, og spesielt aksjeeksponeringen, må til enhver tid være innrettet slik at en både får god avkastning i stigende aksjemarkeder og samtidig har tilstrekkelig sikkerhetsmargin til å tåle betydelige fall i aksjekursene.

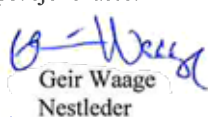
3. mars 2018 ble regjeringen og LO, Unio, YS og Akademikerne enige om en ny pensjonsløsning for offentlig sektor. Forhandlingsutvalgene i LO Stat og LO Kommune har anbefalt resultatet og vil i løpet av våren sende forslaget ut til uravstemning blant medlemmene.

Den nye pensjonsløsningen vil tre i kraft fra 1. januar 2020. Det er besluttet en rekke overgangsbestemmelser for å sikre verdiene av opptjeningen i nåværende pensjonsordning, og det vil bli svært krevende for pensjonsleverandørene å utvikle systemløsninger for å håndtere disse. TKP vil etterstrebe å innta en sentral rolle i arbeidet med å etablere gode systemløsninger for pensjonskassene.

Trondheim, 14.03.2018

Styret i Trondheim kommunale pensjonskasse.

Ida Espolin Johnson
Styreleder

Geir Waage
Nestleder

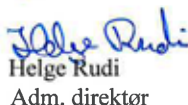

Svein Sivertsen

Kjersti Aas

Ragnar Torvik

Kristin Sæther

Roger Mogseth

Helge Rudi
Adm. direktør

RESULTATREGNSKAP (1 000 kr)

Note	TEKNISK REGNSKAP	2017	2016
	1. Premieinntekter		
20	1.1. Forfalte premier, brutto	814 743	831 274
	1.2. Avgitte gjenforsikringspremier	(200)	(178)
16	1.3. Overføring av premiereserve fra andre forsikringsselskaper	0	0
	Sum premieinntekter for egen regning	814 543	831 096
	2. Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen		
	2.1. Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak mv.	0	0
	2.2. Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	222 326	241 139
23	2.3. Netto driftsinntekt fra eiendom	17 780	17 504
	2.4. Verdiendringer på investeringer	268 416	34 413
	2.5. Realisert gevinst og tap på investeringer	38 426	80 803
1	Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	546 948	373 858
	4. Andre forsikringsrelaterte inntekter	0	0
	5. Pensjoner mv.		
	5.1. Utbetalte pensjoner mv.		
7	5.1.1. Brutto	(433 040)	(417 358)
16	5.3. Overføring av premiereserve og tilleggsavsetninger til andre	(321)	0
	Sum pensjoner mv.	(433 361)	(417 358)
8	6. Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser		
	6.1. Endring i premiereserve:		
	6.1.1. (Til)/fra premiereserve, brutto	(547 835)	(619 477)
	6.1.2. Endring i gjenforsikringsandel av premiereserven	0	0
15	6.2. Endring i tilleggsavsetninger	(13 345)	(76 035)
15	6.3. Endring i kursreguleringsfond	(270 570)	(44 600)
	6.4. Endring i premiefond	(1 978)	(2 679)
16	6.6. Overføring av tilleggsavsetninger fra andre	0	0
	Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	(833 729)	(742.792)
	8. Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser		
15	8.1. Overskudd på avkastningsresultatet	(554)	(1 567)
15	8.2. Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	(39 890)	0
	Sum midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	(40 444)	(1 567)
11,12	9. Forsikringsrelaterte driftskostnader		
	9.1. Forvaltningskostnader	(6 757)	(6 479)
13	9.2. Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	(23 534)	(21 401)
15	Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	(30 291)	(27 880)
	10. Andre forsikringsrelaterte kostnader		
	Forsikringsrelaterte rentekostnader	0	(8)
	11. Resultat av teknisk regnskap	23 667	15 349

RESULTATREGNSKAP (1 000 kr)

Note	IKKE-TEKNISK REGNSKAP	2017	2016
	12. Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen		
	12.1. Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak mv.	0	0
	12.2. Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	22 904	20 485
23	12.3. Netto driftsinntekt fra eiendom	1 832	1 487
	12.4. Verdiendringer på investeringer	27 653	2 923
	12.5. Realisert gevinst og tap på investeringer	3 959	6 864
1	Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	56 348	31 760
	14. Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen		
11,12	14.1. Forvaltningskostnader	(696)	(550)
13,28	14.2. Andre kostnader (formuesskatt og renter ansvarlig lån)	(5 867)	(634)
	Sum forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	(6 563)	(1 184)
	15. Resultat av ikke-teknisk regnskap	49 785	30 576
	16. Resultat før skattekostnader	73 452	45 925
14	17. Skattekostnader	0	0
	18. Resultat før andre resultatkomponenter	73 452	45 925
	19. Andre resultatkomponenter		
11	19.3. Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger for ansatte	(9 940)	1 507
	20. TOTALRESULTAT	63 512	47 432
	Disponering:		
	(Til) fra risikoutjevningfond	0	1 382
	(Til) opptjent egenkapital	(34 439)	(35 310)
	(Til) opptjent egenkapital - urealiserte kursgevinster på verdipapirer	(29 073)	(13 504)
	Sum disponeringer	(63 512)	(47 432)

BALANSE PR. 31. DESEMBER (1 000 kr)

Note	EIENDELER	2017	2016
	EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN		
	2. Investeringer		
	2.1. Bygninger og andre faste eiendommer		
23	Investeringseiendommer	30 706	30 024
	2.2. Datterforetak, tilknyttede foretak mv.		
	Fordringer på tilknyttede foretak	0	0
	2.3. Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost		
24	Investeringer som holdes til forfall	207 228	226 292
26	Utlån og fordringer	25 863	0
	2.4. Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		
4	Aksjer og andeler	308 514	228 682
5, 25	Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	640 441	636 443
3	Utlån og fordringer	42 051	29 398
	Sum investeringer	1 254 802	1 150 840
	3. Fordringer		
2	3.1. Fordringer knyttet til premieinntekter	842	77
3	3.2. Andre fordringer	0	0
	Sum fordringer	842	77
	4. Andre eiendeler		
	4.2. Kasse, bank	0	1
	Sum andre eiendeler	0	1
	Sum eiendeler i selskapsporteføljen	1 255 644	1 150 918
	EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE		
	6. Investeringer i kollektivporteføljen		
	6.1. Bygninger og andre faste eiendommer		
23	Investeringseiendommer	291 499	288 360
	6.2. Datterforetak, tilknyttede foretak mv.		
	Fordringer på tilknyttet foretak	0	0
	6.3. Finansielle eiendeler som måles til til amortisert kost		
24	Investeringer som holdes til forfall	1 967 248	2 173 413
2, 26	Utlån og fordringer	253 513	745
	6.4. Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		
4	Aksjer og andeler	2 928 775	2 196 368
5, 25	Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	6 079 820	6 112 689
3	Utlån og fordringer	399 195	282 356
	Sum investeringer i kollektivporteføljen	11 920 050	11 053 932
	Sum eiendeler i kundeporteføljene	11 920 050	11 053 932
	SUM EIENDELER	13 175 693	12 204 850

Note	EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER	2017	2016
10, 30	10. Innskutt egenkapital		
	Innskutt egenkapital	1 136 700	1 107 500
	Sum innskutt egenkapital	1 136 700	1 107 500
	11. Opptjent egenkapital		
	11.1. Risikoutjevningfond	80 837	80 837
	11.2. Annen opptjent egenkapital		
	Annen opptjent egenkapital	(93 489)	(127 928)
	Urealiserte gevinster på verdipapirer	77 791	48 719
	Sum opptjent egenkapital	65 139	1 627
	12. Ansvarlig lånekapital mv.		
28	12.1. Evigvarende ansvarlig lånekapital	100 575	100 575
	Sum ansvarlig lånekapital mv.	100 575	100 575
8, 9	13. Forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser		
19	13.1. Premiereserve	10 290 759	9 742 924
16	13.2. Tilleggsavsetninger	651 586	638 241
	13.3. Kursreguleringsfond	738 487	467 917
	13.5. Premiefond	148 590	109 330
	Sum forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	11 829 423	10 958 411
	15. Avsetninger for forpliktelser		
11	15.1. Pensjonsforpliktelser og lignende	16 227	6 081
13,14	15.2. Forpliktelser ved skatt	1 685	1 350
	Sum avsetninger for forpliktelser	17 912	7 431
	16. Forpliktelser		
27	16.1. Finansielle derivater	11 635	14 447
6	16.3. Andre forpliktelser	14 308	14 858
	Sum forpliktelser	25 943	29 305
	SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER	13 175 693	12 204 850
17, 26	POSTER UTENOM BALANSEN		

Trondheim, 14.03.2018

Styret i Trondheim kommunale pensjonskasse.

Ida Espolin Johnson
Styreleder

Geir Waage
Nestleder

Svein Sivertsen

Kjersti Aas

Ragnar Torvik

Kristin Sæther

Roger Mogseth

Helge Rudi
Adm. direktør

KONTANTSTRØMOPPSTILLING (1 000 kr)

KONTANTSTRØMMER FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER:	2017	2016
Innbetalte premier/premiefondsmidler	802 426	774 394
Utbetalte pensjoner	(432 596)	(416 066)
Innbetalinger ved flytting	0	0
Utbetalinger ved flytting	(321)	0
Utbetalinger til andre leverandører av varer og tjenester, skatter	(14 760)	(15 180)
Utbetalinger til ansatte, arbeidsgiveravgift m.v.	(17 399)	(13 914)
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter	337 350	329 234
KONTANTSTRØMMER FRA FINANSIELLE EIENDELER:	2017	2016
Innbetaling ved salg av aksjer og andeler	111 671	758 489
Utbetaling ved kjøp av aksjer og andeler	(645 867)	(1 300 630)
Innbetaling ved innfrielse og salg av obligasjoner, sertifikater m.v	1 985 086	2 788 703
Utbetaling ved kjøp av obligasjoner, sertifikater m.v	(1 947 750)	(3 161 678)
Innbetaling ved realisasjon av finansielle derivater	(3 330)	37 945
Innbetalinger fra bygninger	19 612	14 272
Innbetaling av renter	215 907	221 521
Innbetaling av utbytte	31 812	45 734
Netto kontantstrøm fra finansielle eiendeler	(232 860)	(595 644)
KONTANTSTRØMMER FRA FINANSIERINGSAKTIVITETER:	2017	2016
Innbetaling av ansvarlig lånekapital	0	100 000
Utbetaling av renter på ansvarlig lånekapital	(4 200)	0
Innbetaling av kjernekapitalinnskudd	29 200	143 000
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	25 000	243 000
Netto endring i kasse og bank	129 490	(23 410)
Beholdning kasse og bank pr. 01.01.	311 755	335 166
Beholdning av bankinnskudd, kontanter og lignende pr. 31.12.	441 246	311 755

OPPSTILLING OVER ENDRINGER I EGENKAPITAL (1 000 kr)

	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital			Total egenkapital *
		Risikoutjevsningsfond	Annen	Urealiserte gevinster	
Egenkapital 31.12.2015	964 500	82 219	(163 238)	35 215	918 696
Kjernekapitalinnskudd 2016	143 000	0	0	0	143 000
Årets resultat 2016	0	(1 382)	35 310	13 504	47 432
Egenkapital 31.12.2016	1 107 500	80 837	(127 928)	48 719	1 109 128
Kjernekapitalinnskudd 2017	29 200	0	0	0	29 200
Årets resultat 2017	0	0	34 439	29 072	63 511
Egenkapital 31.12.2017	1 136 700	80 837	(93 489)	77 791	1 201 839

* Inkl. risikoutjevsningsfond som er bundne midler

NOTER TIL REGNSKAPET

Regnskapsprinsipper

Nedenfor redegjøres det for de rammeverk, regnskapsprinsipper, oppstillinger og opplysninger som har vært anvendt ved fastsettelsen av pensjonskassens årsregnskap for 2017. Det bekreftes at disse ikke i noen tilfeller er vurdert å være uforenlige med regnskapslovens overordnede kvalitative krav til rettvise bilde.

Rammeverk

Pensjonskassen utarbeider sitt årsregnskap i samsvar med regnskapsloven, med de tillegg og unntak som følger av årsregnskapsforskriften for pensjonsforetak (FOR 2011-12-20 nr 1457). Årsregnskapsforskriften er tilpasset de internasjonale regnskapsstandardene (IFRS), herunder regler for innregning, måling og noteopplysninger. Ettersom pensjonskassen ikke inngår i et IFRS-konsern har pensjonskassen en utvidet adgang til å fravike måle- og innregningsregler i IFRS, jf årsregnskapsforskriften for pensjonsforetak § 3-1.

De sentrale IFRS-standardene som er gjeldende for pensjonskassen er:

- IAS 19: Ytelser til ansatte
- IAS 39: Finansielle instrumenter – innregning og måling
- IAS 40: Investerings eiendom
- IFRS 13: Måling av virkelig verdi

Oppstillingsplan og innhold i resultat og balanse

Teknisk regnskap viser hvordan årets virksomhet fremstår basert på kontraktene med forsikringstakerne/kundene, herunder forhåndsutskrevede premier og avkastningsgaranti. I denne delen inngår således elementene som danner renteresultat, risikoresultat og administrasjonsresultat, samt den tilordningen/dekningen av disse, som kreves og/eller kan velges, overfor kundene. Ikke-teknisk resultat viser i hovedsak avkastningen på og kostnadene med forvaltningen av pensjonskassens midler, dvs. selskapsporteføljen.

I et produkt som kollektiv ytelsespensjon er prinsippene for tilordning følgende: Positivt renteresultat (bokført avkastning utover 2,58 %) går til kundene. Likeså går positivt risikoresultat etter eventuelt tilføring til risikoutjevningfond (maks. 50 %), til kundene. Administrasjonsresultatet, samt negativt risikoresultat som ikke dekkes av risikoutjevningfond, og negativt renteresultat (etter eventuell oppløsning av kursreguleringsfond) som ikke dekkes av tilleggsavsetninger, tilfaller/dekkes i sin helhet av pensjonskassen. Sammen med rentegarantipremie, avkastning på selskapsporteføljen og skatt mv., utgjør sistnevnte tilordninger regnskapets totalresultat.

Forsikringsvirksomhetsloven medfører videre at pensjonskassens aktiva allokteres til kundeportefølje og selskapsportefølje, og balansen er oppdelt i eiendeler til kunder og eiendeler til pensjonskassen.

Forvaltning av finansaktiva

Pensjonskassen har funnet det praktisk og hensiktsmessig å forvalte kundemidlene og selskapsmidlene i en og samme finansportefølje. Avkastningen på denne fellesporteføljen er fordelt på de to etter den forholdsmessige andel mellom forsikringstekniske avsetninger (kollektivporteføljen) og pensjonskassens egenkapital (selskapsporteføljen). Beregningene gjøres kvartalsvis for å sikre at kapitalbevegelser og bevegelser i forsikringstekniske avsetninger ved flytting blir hensyntatt i fordeling av avkastning.

Pensjonskassen har tatt i bruk finansielle derivater i kapitalforvaltningen. Finansielle derivater benyttes utelukkende for å redusere/avdekke valutarisiko, jfr. forskrift om pensjonsforetak § 17.

Finansielle eiendeler

Årsregnskapsforskriftens § 3-3 spesifiserer at finansielle instrumenter skal måles og innregnes i samsvar med IAS 39. I overensstemmelse med IAS 39 - Finansielle instrumenter: Innregning og måling, klassifiseres finansielle eiendeler i følgende kategorier:

- Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet
- Investeringer som holdes til forfall
- Utlån og fordringer
- Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg

Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet

En finansiell eiendel til virkelig verdi over resultatet er en finansiell eiendel som enten:

1. Er klassifisert som holdt for omsetning eller,
2. Ved førstegangsinnregning er øremerket av foretaket til virkelig verdi over resultatet

Med mindre en finansiell eiendel er et derivat stiller IAS 39.9 visse krav for å kunne klassifisere en finansiell eiendel som holdt for omsetning ("trading"). Pensjonskassen har vurdert dette slik at dagens handel med verdipapirer ikke utgjør "trading" slik IAS39.9 definerer begrepet.

IAS 39.9 åpner for regnskapsføring av en finansiell eiendel til virkelig verdi over resultatet dersom den finansielle eiendel, når den førstegangsinnregnes, øremerkes av foretaket til virkelig verdi over resultatet ("fair value option").

Pensjonskassen ønsker å vurdere alle finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet i samsvar med virkelig verdi opsjonen dersom det ikke ved innregning er besluttet noe annet. IAS 39.9 angir vilkårene for anvendelse av virkelig verdi opsjonen. Det sentrale grunnlag for anvendelse av virkelig verdi opsjonen er at en gruppe finansielle eiendeler, finansielle forpliktelser eller begge deler forvaltes på grunnlag av virkelig verdi og at inntjeningen vurderes etter samme prinsipper. Dette må også være i samsvar med en dokumentert kapitalforvaltningsstrategi og at informasjon internt og mellom nøkkelpersoner gis på dette grunnlag.

Pensjonskassen har utarbeidet en kapitalforvaltningsstrategi i samsvar med kravene i forskrift om pensjonsforetak. Porteføljen av verdipapirer forvaltes i samsvar med denne strategien og rapportering skjer til virkelig verdi gjennom rapportering av verdijustert avkastning. Videre rapporteres jevnlig porteføljens utvikling målt mot bufferkapital. Internt skjer den løpende oppfølging av verdipapirplasseringer basert på utvikling i virkelig verdi, og det er her et nært samarbeid mellom ledelsen og styret. I regnskapsføringen av finansielle eiendeler er det dermed lagt til grunn at vilkårene for anvendelse av virkelig verdi opsjonen er til stede.

Investeringer som holdes til forfall

Finansielle eiendeler med faste eller bestembare kontantstrømmer og bestemt innløsningsdato hvor pensjonskassen har intensjon om og evne til å holde investeringen til forfall, er klassifisert som investeringer holdt til forfall. Slike investeringer regnskapsføres til amortisert kost basert på effektiv rentemetoden. Nedskrivning av investeringer som holdes til forfall gjennomføres over resultatet dersom det foreligger vesentlig eller varig verdifall.

I samsvar med behovet for mest mulig stabilt avkastningselement, består en vesentlig del av pensjonskassens investeringsportefølje av finansielle instrumenter (obligasjoner) med en fastsatt og langvarig kontantstrøm. Denne delen har pensjonskassen en positiv intensjon og evne til å holde til forfall, og er således kategorisert som Hold-til-forfall. Disse papirene vurderes til anskaffelseskost med tillegg/fradrag for over-/underkurs. Over-/underkursen amortiseres over resterende løpetid, eller eventuelt til første rentereguleringstidspunkt, etter effektiv rentemetode. Over-/underkurs resultatføres som verdiendringer på investeringer.

Utlån og fordringer (herunder obligasjoner med pant til amortisert kost)

Finansielle eiendeler med faste eller bestembare kontantstrømmer som ikke er notert i et aktivt marked, er klassifisert som utlån og fordringer - med unntak av instrumenter som pensjonskassen har klassifisert til virkelig verdi over resultatet eller tilgjengelig for salg. Finansielle eiendeler klassifisert som lån og fordringer skal etter førstegangsinnregning måles til amortisert kost ved hjelp av en effektiv rentemetode.

Pensjonskassen har i 2017 investert i obligasjoner med pant. Obligasjonene er kategorisert som utlån og fordringer siden de ikke handles i et aktivt marked. Disse papirene vurderes til anskaffelseskost med tillegg/fradrag for over-/underkurs. Over-/underkursen amortiseres over resterende løpetid, eller eventuelt til første rentereguleringstidspunkt, etter effektiv rentemetode. Over-/underkurs resultatføres som verdiendringer på investeringer.

Nedskrivning av utlån og fordringer gjennomføres over resultatet dersom det foreligger objektive indikasjon på verdifall. Eksempler på objektive indikasjoner kan være:

- Vesentlige finansielle problemer hos debitor
- Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd
- Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin

Premiefordringer og andre fordringer (herunder bankplasseringer) er balanseført til pålydende. Fordringene er vurdert ikke å være tapsutsatt.

Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg

Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg er finansielle eiendeler som er øremerket som tilgjengelig for salg eller som ikke er klassifisert som a) utlån og fordringer, b) investeringer som holdes til forfall, eller c) finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet.

Utgangspunktet etter IAS 39.55b) er at finansielle eiendeler tilgjengelig for salg verdimåles til virkelig verdi, og gevinst eller tap innregnes i andre resultatkomponenter, jf årsregnskapsforskriftens oppstillingsplan.

Pensjonskassen har ikke klassifisert finansielle eiendeler som tilgjengelig for salg.

Forsikringsmessige avsetninger

Premiereserven er den forsikringstekniske kontantverdien av pensjonsrettigheter opptjent på beregningstidspunktet. Beregningen foretas av pensjonskassens aktuar.

For dødelighet og sivilstandselementer er benyttet det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget K2013 fastsatt av Finanstilsynet med utgangspunkt i en utredning fra Finans Norge. I overensstemmelse med regulatoriske krav er minst 20 % av oppreserveringen fra det tidligere beregningsgrunnlaget K2005 til K2013 dekket av pensjonskassens egenkapital, og resten er dekket av individualisert rente- og risikooverskudd fra 2012 og 2013 samt risikoutjevningfondet. Fra 1. januar 2015 benyttes uføretariffen (KFSU2015) basert på uføreefaringene i årene 2011-2013 i pensjonskasser med KLP Forsikringsservice som aktuar.

I premiereserven er det inkludert avsetning for administrasjonsreserve. Denne utgjorde i perioden 2004 til 2007 4 % av netto premiereserve. Fra og med 2008 til og med 2013 ble det ikke avsatt for vedlikehold av administrasjonsreserven, slik at reserven ved utgangen av 2013 hadde falt til ca. 2,4 % av premiereserven. Fra og med 2014 er det på nytt foretatt vedlikehold av administrasjonsreserven slik at reserven ved utgangen av 2017 utgjør ca. 2,9 % av premiereserven.

Det er foretatt en egen erstatningsavsetning for intrufne forsikringstilfeller som ennå ikke er oppgjort (inkl. karensavsetning for uførerisiko), såkalte IBNR/RBNS-avsetninger. Avsetningen har fra og med 2004 til og med 2010 tilsvart 1 % av premiereserven. Fra og med 2011 er erstatningsavsetningen beregnet ut fra ett års sum risikopremie for uføre og premiefritak, og utgjorde i overkant av 1,1 % av brutto premiereserve ved utgangen av 2013. I erstatningsreserven fra utgangen av 2014 er det tatt hensyn til at ny uføreordning fra 1.1.2015 innebærer en vesentlig reduksjon i uføreforpliktelsene for offentlig tjenstepensjon. Erstatningsreserven var således 0,6 % av brutto premiereserve ved utgangen av 2014 og 2015. Samlet IBNR/RBNS-avsetning ved utgangen av 2016 utgjorde om lag 1,1 % av premiereserven. Utfordringer med datakvaliteten har medført at forsikringstekniske avsetninger i 2015 og 2016 er foretatt på basis av en konservativ tilnærming, dvs. at det er tatt sikte på et ordinært risikoresultat tilnærmet lik null fremfor å forskuttere et risikooverskudd. For å unngå for lav samlet premiereserve, er erstatningsreserven økt betydelig i 2017. Avsetningen utgjør ved utgangen av året omlag 2,0 % av premiereserven.

Risikoutjevningfond

Dersom risikoresultatet er positivt, kan inntil 50 % av dette avsettes til risikoutjevningfondet. Dette fondet kan i senere år benyttes til dekning av negativt risikoresultat. Risikoutjevningfondet klassifiseres som egenkapital, men henføres til kollektivporteføljen.

Premier og refusjoner for avtalefestet pensjon (AFP)

Pensjonskassens styre fastsetter årlig den forsikringsteknisk beregnede premiesatsen i pensjonsordningen etter anbefaling fra ansvarshavende aktuar. Premien består av den såkalte normalpremien, premie for administrasjon samt tilskudd til "ikke-forsikringsbare ytelser" (avgang etter 85-års regelen, bruttogaranti m.v.) I tillegg fastsettes en premie for at pensjonskassen garanterer beregningsgrunnlagets gjennomsnittlige rentesats på 2,58 % i 2017 (rentegarantipremie). I premien inngår det videre reguleringskostnader knyttet til årets lønns- og G-økninger. Reguleringskostnadene a-konto faktureres medio regnskapsåret, og endelig avregning mot enhetene foretas neste år.

Avtalefestet pensjon (AFP) for personer mellom 62 og 65 år i henhold til Hovedtariffavtalen, er ikke noen forsikret ytelse. Pensjonskassen administrerer ordningen, og de respektive arbeidsgiverne refunderer løpende de faktiske uttellingene. Selv om alderspensjon/AFP etter fylte 65 år ytes i medhold av pensjonskassens vedtekter, har Finanstilsynet kommet til at heller ikke risikoen knyttet til denne er forsikringsbar. Arbeidsgiverne refunderer således alle faktiske utbetalinger til alderspensjon/AFP mellom 62 og 67 år.

Bruttopremier inntektsføres med de beløp som forfaller i året. Avgitt gjenforsikringspremie fremkommer som egen linje i resultatregnskapet.

Pensjonsforpliktelser egne ansatte

Pensjonskassens ansatte omfattes av pensjonskassens kollektive pensjonsordning på lik linje med andre medlemmer. Pensjonsordningen er ytelsesbasert i henhold til tariffavtalen i kommunal sektor. Den tilfredsstillende kravene i Lov om obligatorisk tjenestepensjon. Årets pensjonskostnad tilsvarer betalt arbeidsgiverpremie, korrigert for estimert endring i påløpt forpliktelse med fradrag for den tilordnede andel av TKPs totale forsikringsfond, beregnet etter IAS 19 om ytelser til ansatte. I den påløpte forpliktelsen inngår fremtidige AFP-utbetalinger. Det er videre gjort påslag for arbeidsgiveravgift til folketrygden.

Skatt

Pensjonskasser skattlegges etter samme regelverk som for gjensidige livsforsikringselskaper, og dette medfører formuesskatt til stat på 0,15 % av ev. ligningsmessig nettoformue. Skattemessig resultat fremkommer etter at det tas hensyn til permanente og (endring i) midlertidige forskjeller mellom finans- og skatteregnskap. Etter innføring av den såkalte fritaksmodellen, gjeldende også for pensjonskasser, og som i hovedsak innebærer skattefritak for opptjente inntekter fra aksjegevinster og –utbytte, men på den annen side ikke fradragrett for aksjetap, oppstår de største permanente forskjellene her. Fra og med 2012 er fritaksmetoden opphevet for aksjer mv. som inngår i kollektivporteføljen. Fritaksmetoden gjelder fortsatt for aksjer mv. som inngår i selskapsporteføljen.

Valutaomregning av transaksjoner i utenlandsk valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til kursen på transaksjonstidspunktet. Markedsverdi for finansielle eiendeler og pengeposter i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner ved å benytte balansedagens kurs.

Alle tallene i regnskap og noter er presentert i hele tusen kroner (TNOK) dersom ikke noe annet er angitt.

NOTE 1 - Kapitalavkastning

	2017	2016	2015	2014	2013
Resultatført totalavkastning	2,56 %	3,17 %	2,69 %	4,37 %	3,36 %
Verdijustert totalavkastning (ekskl. endr. i markedsverdi for invest. til amort.kost)	4,88 %	3,55 %	4,02 %	5,72 %	4,82 %

TKP har felles forvaltning av kollektiv- og selskapsporteføljen. Avkastningen for kollektiv- og selskapsporteføljen er således identisk. Avkastningen er beregnet etter Modifisert Dietz.

NOTE 2 - Fordringer på og investeringer i verdipapirer utstedt av foretak pensjonskassen er opprettet for

	Premiefordringer		Lån/verdipapirer	
	2017	2016	2017	2016
Trondheim kommune	7.547	0	0	0
Andre arbeidsgivere	1.405	822	0	0
Sum	8.832	822	0	0
Herav selskapsporteføljen	842	77	0	0
Herav kollektivporteføljen	7.990	745	0	0

NOTE 3 - Utlån og fordringer som måles til virkelig verdi

	Selskapsportefølje		Kollektivportefølje	
	2017	2016	2017	2016
Bank	42.051	29.398	399.195	282.356
Andre fordringer	0	0	0	0
Totalt	42.051	29.398	399.195	282.356

NOTE 4 - Aksjer og andeler

Fellesportefølje	Kostpris	Balanseført verdi
Aksjer i norske selskaper – notert på Oslo Børs:		
Olav Thon Eiendomsselskap ASA	33 304	108 045
Aksjer og andeler i norske selskaper – unoterte:		
Pareto PE II IS/AS	2 483	11 036
DNB Private Equity III IS/AS	48 416	56 641
DNB Private Equity IV IS/AS	18 633	17 911
Argentum 2017 IS	1 826	1 826
North Bridge Nordic Property AS	742	1 460
NBNP 2 AS	2 564	3 996
Aksjer og andeler i utenlandske selskaper – unoterte:		
Danske PEP IV	0	33 570
Danske PEP III	0	11 959
Storebrand Emerging Private Equity Markets 2007 B-2	7 772	7 420
Profi Fastigheter IV AB	19 369	38 973
Danske PEP VI	44 841	44 162

Storebrand International Private Equity X Ltd	18 359	20 561
Storebrand International Private Equity XI Ltd	27 597	32 690
Storebrand International Private Equity XII Ltd	28 567	32 094
Storebrand International Private Equity 13 Ltd	20 540	25 336
Storebrand International Private Equity 16 Ltd	5 000	4 558
Storebrand International Private Equity 17 Ltd	2 500	2 213
Andeler i eiendomsfond:		
Pareto Eiendomsfelleskap IS/AS	162 567	206 788
Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS/AS	160 923	174 843
Storebrand Eiendomsfond Norge KS	143 300	160 467
DNB Scandinavian Property Fund IS/AS	150 000	160 720
Union Real Estate Fund IS/AS	76 080	76 581
Andeler i aksjefond:		
KLP AksjeGlobal Indeks I	144 067	303 285
KLP AksjeNorge Indeks I	100 677	168 537
KLP AksjeNorge Indeks II	50 000	58 633
Nordea Stabile Aksjer Global Etisk	100 940	178 768
Lancelot Camelot	66 651	125 447
Danske Invest Norske Aksjer Institusjonelle	5 380	8 500
Aberdeen Global Emerging Markets Equity	53 791	125 245
Lannebo MicroCap II	26 886	53 256
Lannebo NanoCap	34 300	43 632
Arctic Aurora LifeScience	60 000	68 052
Egerton	100 000	114 443
Keel Longhorn (NOK)	50 000	50 898
Sector Global Equity Kernel	150 000	160 377
Andeler i hedgefond:		
Nordkinn FI Macro Fund NOK B	32 543	36 467
Nordea 1 SICAV Stable Equity Long/Short	341 979	308 739
LYNX	87 615	81 263
Arcturus	81 072	77 201
Foghorn	40 000	40 696
Sum aksjer og andeler	2 501 285	3 237 289
Herav selskapsporteføljen		308 514
Herav kollektivporteføljen		2 928 775

Porteføljen er godt diversifisert, og er spredt på ulike aktivaklasser, forvaltere og regioner.

Aberdeen Eiendomsfond Norge I, Pareto Eiendomsfelleskap, Storebrand Eiendomsfond, DNB Scandinavian Property Fund og Union Core Real Estate Fund anses som eiendom i henhold til forskrift om pensjonsforetak. Det foretas verdivurderinger flere ganger i året av 2 eller 3 uavhengige takstfirmaer/meglerfirmaer.

Aberdeen Eiendomsfond Norge I eier 30 eiendommer i følgende segmenter: Kontor 61 %, handel 24 %, lager 8 %, annet 7 %. Geografisk fordeling: Oslo 52 %, Trondheim 13 %, Bergen 10 %, Stavanger 2 % og andre 24 %. Gjennomsnittlig restløpetid på leiekontraktene er 5,2 år.

Pareto Eiendomsfelleskap eier 17 eiendommer i følgende segmenter: Lager/logistikk 67 %, terminal/logistikk 19 % og handel 14 %. Geografisk fordeling: Stor-Oslo 78 % og Østlandet for øvrig 22 %. Gjennomsnittlig restløpetid på leiekontraktene er 10,3 år.

Storebrand Eiendomsfond Norge eier 17 eiendommer i følgende segmenter: Kontor 54 %, logistikk 23 %, handel 16 % og hotell 7 %. Geografisk fordeling: Stor-Oslo 39 %, Østlandet for øvrig 39 % og Bergen og Stavanger til sammen 22 %. Gjennomsnittlig restløpetid på leiekontraktene er 9,0 år.

DNB Scandinavian Property Fund eier 13 eiendommer i følgende segmenter: Kontor 55 %, handel 29 %, hotell 13 %, parkering/annet 4 %. Geografisk fordeling: Norge 95 % og Sverige 5 %. Gjennomsnittlig restløpetid på leiekontraktene er 7,4 år.

Union Core Real Estate Fund eier 3 eiendommer i følgende segmenter: Kontor 60 % og undervisning 40 %. Geografisk fordeling: Oslo 31% og Stor-Oslo 69 %. Gjennomsnittlig restløpetid på leiekontraktene er 14,9 år.

	Inngående balanse	Tilgang/avgang i året	Verdiregulering i året	Utgående balanse
Aberdeen Eiendomsfond Norge I	169.154	0	5.689	174.843
Pareto Eiendomsfelleskap	192.604	0	14.184	206.788
Storebrand Eiendomsfond Norge	135.287	15.800	9.380	160.467
DNB Scandinavian Property Fund	53.108	98.238	9.373	160.720
Union Core Real Estate Fund	0	76.080	501	76.581
Sum	550.153	190.118	39.127	779.398

NOTE 5 - Ansvarlig lånekapital i andre foretak

Fellesportefølje	Balansført verdi	
	2017	2016
I datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	0	0
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi:		
Tryg Forsikring A/S	0	25.372
Sum	0	25.372

NOTE 6 - Andre forpliktelser

	2017	2016
Skattetrekk pensjoner og ansatte	10.821	10.399
Arbeidsgiveravgift og finansskatt	856	666
Ferielønn og styrehonorar, påløpt	1.880	1.525
Annen kortsiktig gjeld	752	924
Mottatt forskuddsbetaling	0	1.146
Sum	14.308	14.858

Skattetrekksmidlene er bundet på egen bankkonto.

NOTE 7 - Pensjoner m.v.

	2017	2016
Utbetalt direkte til forsikrede medlemmer/pensjonister:		
Vedtektsbestemte ytelser:		
Alderspensjon inkl. AFP 65-66 år	265.630	246.074
Uførepensjon	94.941	95.009
Ektefellepensjon	39.292	38.587
Barnepensjon	1.954	2.047
	401.817	381.717
Førtids-/bevilgningspensjoner:		
AFP 62-64 år	32.484	35.319
Bevilgningspensjoner	481	428
	32.965	35.747
Sum utbetalt direkte til pensjonister	434.782	417.464
+ Utbetalte refusjonspensjoner i h.t. Overføringsavtalen:		
Alderspensjon	23.888	22.759
Uførepensjon	5.260	4.299
Ektefellepensjon	1.767	1.734
Barnepensjon	72	95
	30.987	25.738
Sum brutto utbetalte pensjoner	465.769	446.351
- Mottatte refusjonspensjoner i h.t. Overføringsavtalen:		
Alderspensjon	22.648	19.187
Uførepensjon	6.835	6.383
Ektefellepensjon	3.167	3.401
Barnepensjon	81	22
	32.731	28.993
- Mottatte refusjoner fra andre:		
Fra folketrygden mv.	0	0
- Sum mottatte refusjoner	32.731	28.993
Sum netto utbetalte pensjoner	433.040	417.358

NOTE 8 - Endringer i forsikringsforpliktelse

	Premie- reserve	Tilleggs- avsetninger	Kursregulerings- fond	Premie- fond
<i>Inngående balanse</i>	9.742.924	638.241	467.917	109.330
<i>Resultatførte endr. i forsikringsforpliktelse:</i>				
Netto resultatførte avsetninger	547.835	13.345	270.570	1.978
Overskudd på avkastningsresultat	0	0	0	554
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	0	0	0	39.890
Annen tilordning av overskudd	0	0	0	0
Justering av forpliktelser fra andre res.komp.	0	0	0	0
Sum resultatførte endringer	547.835	13.345	270.570	42.421

<i>Ikke resultatførte endr. i forsikringsforplikt.:</i>				
Overføringer mellom fond	0	0	0	-3.351
Overføringer til/fra selskapet	0	0	0	191
Sum ikke resultatførte endringer	0	0	0	-3.160
Utgående balanse	10.290.759	651.586	738.487	148.590

NOTE 9 - Forsikringsforpliktelser – bransjefordeling

	Premie- reserve	Tilleggs- avsetninger	Kursregulerings- fond	Premie- fond
Totalt	10.290.759	651.586	738.487	148.590
Herav hovedbransje:				
Kollektiv pensjonsforsikring for				
Kommuner, herunder institusjoner o.l.	10.290.759	651.586	738.487	148.590
Herav delbransje:				
Ytelsesbaserte pensjonsordninger				
Uten investeringsvalg	10.290.759	651.586	738.487	148.590

NOTE 10 - Solvensmargin

	2017	2016
Kjernekapital	1.043.211	979.572
Evigvarende ansvarlig lån	100.000	100.000
Tilleggsavsetninger (50 %)	325.793	319.120
Risikoutjevningfond (50 %)	40.419	40.419
Solvensmarginkapital	1.509.423	1.439.111
Solvensmarginkrav	436.177	414.070
Kapital i prosent av krav	346,1 %	347,6 %

NOTE 11 - Lønns- og pensjonskostnader egne ansatte

Antall ansatte i pensjonskassen pr. 31.12.2017: 14. Gjennomsnitt i 2017: 13 årsverk.

I administrasjonskostnader inngår endringer i pensjonsforpliktelser for kassens egne ansatte, i samsvar med beskrivelse i regnskapsprinsipper. Følgende forutsetninger gjelder: Dødelighet og uførhet mv. som i kassens forsikringstekniske beregningsgrunnlag totalt.

Økonomiske forutsetninger	31.12.2017	31.12.2016
Diskonteringsrente	2,40 %	2,60 %
Forventet avkastning	2,40 %	2,60 %
Årlig lønnsvekst	2,50 %	2,50 %
Årlig G-regulering	2,25 %	2,25 %
Pensjonsregulering	1,48 %	1,48 %

Sammensetning av årets pensjonskostnad:	2017	2016
Nåverdi årets opptjening	1.690	1.247
+ Rentekostnad	558	692
Brutto pensjonskostnad	2.248	1.939
- Forventet avkastning	-397	-500
Administrasjonskostnad/rentegarantipremie	154	126
Arbeidsgiveravgift	283	221
= Netto pensjonskostnad inkl. arb.giveravgift	2.287	1.787
Andre resultatkomponenter - estimatavvik pensjoner	9.940	-1.507
= Samlet pensjonskostnad	12.227	280
Balanseført forpliktelse pr. 31.12.:	2017	2016
	(beste estimat)	(beste estimat)
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	38.507	20.197
- Pensjonsmidler	24.285	14.867
= Netto påløpt pensjonsforpliktelse	14.222	5.330
+ Arbeidsgiveravgift	2.005	751
Balanseført netto forpliktelse inkl. arb.giveravgift	16.227	6.081

NOTE 12 - Ytelser og lån til ledende ansatte og styret

Opptjente ytelser til ledende ansatte og styret i 2017	Lønn/honorar	Pensjonskostnader	Naturalytelser	Totalt
Styret				
Ida Espolin Johnson, leder	150,0	0	0	150,0
Rune Olsø, nestleder (til 26.10.2017)	62,5	0	0	62,5
Kjersti Aas	75,0	0	0	75,0
Svein Sivertsen	75,0	0	0	75,0
Geir Waage	75,0	0	0	75,0
Kristin Sæther	75,0	0	0	75,0
Roger Mogseth	75,0	0	0	75,0
Ragnar Torvik, nestleder (fra 26.10.2017)	12,5	0	0	12,5
Lucie Katrine Sunde-Eidem (varamedlem)	3,0	0	0	3,0
Sissel Slettum Bjerke (varamedlem)	3,0	0	0	3,0
Sum	606,0	0	0	606,0
Helge Rudi, daglig leder	1.413,0	144	9	1.566,0

Det er ikke utbetalt tilleggsgodtgjørelse for spesielle tjenester til styrets medlemmer. Det foreligger ingen avtale som innebærer forpliktelser til å gi særskilt vederlag ved fratredelse, opphør eller endring av ansettelsesforholdet for daglig leder eller andre ansatte. Det samme gjelder for styrets medlemmer.

Det er heller ikke inngått avtale om bonuser, overskuddsdeling, opsjoner eller lignende til fordel for styret, daglig leder eller andre ansatte. Opplysningene er vurdert å tilfredsstille de krav som følger av godtgjørelsesforskriften.

Det er ikke gitt lån, forskuddsbetaling eller stilt sikkerhet for lån til daglig leder, øvrige ansatte eller styremedlemmer.

NOTE 13 - Forsikringsrelaterte driftskostnader og andre kostnader

I forsikringsrelaterte driftskostnader inngår revisjonshonorar med (inkl. MVA):	2017	2016
Lovpålagt revisjon	285	371
Annen bistand	62	57
Totalt honorar til revisor	347	428
I andre kostnader inngår formuesskatt med:	2017	2016
Sum brutto ligningsformue	13.055.366	11.974.003
Skattemessig gjeld	-11.955.366	-11.074.003
Netto ligningsformue	1.100.000	900.000
Årets formuesskatt	1.650	1.350
Differanse avsatt og utlignet formuesskatt tidligere år	17	-1.292
Sum kostnad	1.667	58

NOTE 14 - Skattekostnad

Skattemessig næringsinntekt/betalbar inntektsskatt	2017	2016	
Totalresultat	63.512	47.432	
Forskjeller mellom regnskap og skattemessig næringsinntekt:			
Utbytte fra aksjer og -fond	-664	-2.601	
Aksjegevinster/-tap	-3.286	-4.984	
3 % av netto skattefrie inntekter etter fritaksmetoden	20	78	
Verdiendring i finansielle omløpsmidler	-296.069	-37.336	
Andeler i deltakerlignede selskap	0	0	
Rente på iliknet skatt	0	0	
Endring i pensjonsforpliktelse egne ansatte	9.940	-1.421	
Overført fra (til) risikoutjevningfond	0	1.382	
Formuesskatt	1.667	58	
Skattemessig næringsinntekt	-224.880	2.608	
Korreksjon vedrørende tidligere år	-18.877	-4.776	
Endring i fremførbart underskudd	-243.757	-2.168	
=Grunnlag for beregning av inntektsskatt	0	0	
25 % skatt av skattemessig beregningsgrunnlag	0	0	
-Anvendelse av aksjeutbytte til fremføring	0	0	
Betalbar inntektsskatt	0	0	
Utsatt skatt	2016	2017	Endring
Midlertidige forskjeller:			
Netto pensjonsforpliktelse egne ansatte	6.081	16.227	10.146
Risikoutjevningfond	-80.837	-80.837	0
Finansielle eiendeler	-476.286	-741.370	-265.084
Andre forskjeller:			
Fremførbart underskudd i inntekt	1.029.731	1.273.488	243.757
Netto forskjeller/grunnlag for utsatt skatt/skattefordel	478.689	467.508	-11.181
Utsatt skattefordel (25 % av grunnlaget)	119.672	116.877	-2.795
Herav balanseført utsatt skattefordel	0	0	0

NOTE 15 - Resultatanalyse

Analysen gjelder i sin helhet følgende:

Hovedbransje: Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner o.l.

Delbransje: Ytelsesbaserte pensjonsordninger uten investeringsvalg.

	2017	2016
Verdijustert renteresultat (avkastningsresultat)	284.469	122.203
Risikoresultat	39.890	-1.382
Administrasjonsresultat	8.667	7.230
Rentegarantipremie	15.000	9.500
Sum resultatelementer	348.026	137.551
Til(-)/fra(+) kursreguleringsfond	-270.570	-44.600
Resultat til fordeling	77.456	92.951
Til(-)/fra(+) tilleggsavsetninger	-13.345	-76.035
Tilført kundenes premiefond	-40.444	-1.567
Tilført premiereserven/kundene	0	0
Resultat av teknisk regnskap	23.667	15.349

Spesifikasjon administrasjonsresultat:	2017	2016
Beregningsmessige omkostninger	59.473	58.303
Herav til administrasjonsreserve	-20.515	-23.192
Årets faktiske kostnader	-30.291	-27.880
Administrasjonsresultat	8.667	7.230

I pensjonskassens premietariff er det ikke eksplisitt inkludert noe fortjenesteelement for risiko.

Vederlag for rentegaranti i 2017 og 2016 er henholdsvis 15.000 og 9.500 (1000 NOK).

NOTE 16 - Flytting til og fra pensjonskassens pensjonsordning

	Tilgang 2017	Avgang 2017	Tilgang 2016	Avgang 2016
Premiereserve	0	321	0	0
Tilleggsavsetninger	0	0	0	0
Kursreguleringsfond	0	0	0	0
Premiefond	0	0	0	0
Totalt	0	321	0	0
Antall kontrakter	0	0	0	0

Avgang i 2017 gjelder ett enkelt medlem som er overført til KLP.

NOTE 17 - Poster utenom balansen

Kommitert, ikke innkalt kapital vedr. investeringer i eiendomsfond/selskaper og private equity fond utgjør ved utgangen av året:

Selskap	2017	2016
Eiendomsfond/selskaper		
Profi Fastigheter IV AB	46.856	54.017
Pareto Eiendomsfelleskap	150.000	0
Pareto Eiendomsfelleskap II	60.000	0
DNB Scandinavian Property Fund	0	98.238
Union Core Real Estate Fund IS	8.220	0
Private equity		
DNB Private Equity III og IV IS	114.765	136.367
Danske PEP III, IV og VI	169.952	227.757
Storebrand International Private Equity X, XI, XII, 13, 16 og 17	67.500	46.250
Argentum 2017 IS	48.174	0
Pareto PE II	5.195	5.581
Sum kommitert, ikke innkalt kapital	670.662	568.210

NOTE 18 - Beskrivelse av pensjonsordningene

Medlemskap

TKP er pensjonsordning for Trondheim kommunes arbeidstakere som oppfyller minstekravet for medlemskap. Andre foretak som kommunen har eller har hatt eierandel i, eller som har nær tilknytning til kommunen, herunder stiftelser, kan også ha pensjonsordning i TKP.

Ved utgangen av 2017 har følgende enheter pensjonsordningen i TKP:

Enheter med aktive medlemmer:

- Trondheim kommune inkl. folkevalgte
- Personellservice Trøndelag
- Olavsfestdagene i Trondheim
- Pensjonistenes Fellesorganisasjon Trondheim
- Kong Carl Johans Arbeidsstiftelse
- Trondheim Parkering KF
- Stavne arbeid og kompetanse KF
- Trondheim Havn IKS
- Trøndelag Brann- og redningstjeneste IKS
- Midt-Norge 110-sentral IKS
- Trondheim Kino AS
- Kunsthall Trondheim AS
- Kirkelig Fellesråd i Trondheim
- Stiftelsen Trondhjems Hospital
- Olavshallen AS
- TRV Gruppen AS
- Trondheim Renholdsverk AS
- Retura TRV AS
- Trondheim kommunale pensjonskasse

Enheter med kun oppsatte rettigheter og/eller pensjonister:

- Statkraft AS
- Statkraft Energi AS
- Trønderenergi Nett AS
- Statkraft Varme AS
- BUF-etat Region Midt-Norge (tidligere ansatte i Trondheim kommune)
- Trondhjems Asylselskap
- Berg barnehage
- Svartlamoen boligstiftelse

Som medlemmer av TKP regnes alle ansatte i Trondheim kommune og tilknyttede enheter. Unntatt fra medlemskap er ansatte som ved tiltredelsen har mindre enn 3 år igjen til oppnådd aldersgrense for stillingen, og lærere og sykepleiere som er innmeldt i henholdsvis Statens pensjonskasse og KLP. Pensjonskassen driver også vedtektsfestet pensjonsordning for kommunens politisk valgte tillitsmenn. Denne ordningen gjelder kun opptjening til og med 2013, og allerede opptjente rettigheter og løpende pensjoner pr. 31.12.2013 reguleres videre etter ordinære regler. De politisk valgte tillitsmenn ble meldt inn på ordinære vilkår fra 1.1.2014.

Pensjonsytelser

Som offentlig tjenstepensjonsordning garanterer TKP en alderspensjon på 66 prosent av lønn (ytelsesordning), inntil 12 ganger folketrygdens grunnbeløp ved full opptjening. Full opptjening oppnås etter minimum 30 års medlemskap. I tillegg til alderspensjon omfatter pensjonsytelsene uførepensjon, ektefellepensjon og barnpensjon. Arbeidstakerne betaler selv 2 % av pensjonsgrunnlaget i pensjonspremie.

Avtalefestet pensjon (AFP) er en tariffestet arbeidsgiverpensjon som beregnes og utbetales av pensjonskassen, men som i sin helhet finansieres av arbeidsgiver. Begrunnelsen for dette er at pensjoner der ansatte uavhengig av pensjonsalder selv kan velge pensjoneringstidspunkt, ikke er å anse som forsikringsbar ytelse.

Ved fratreden uten rett til straks begynnende pensjon, gir 3 års medlemstid eller mer en oppsatt rett til fremtidig pensjon. Pensjonsutbetalingene reguleres i takt med folketrygdens grunnbeløp. Pensjonene fra TKP samordnes med andre offentlige pensjons- og trygdeytelser i henhold til lov om samordning av 1957 med tilhørende forskrifter.

TKP har inngått overføringsavtale med Statens Pensjonskasse og de øvrige pensjonsordningene i kommunal sektor. Avtalen sikrer at arbeidstakere som har vært medlem av flere offentlige pensjonsordninger, får pensjon fra siste ordning som om de hele tiden har vært medlem av en og samme ordning. Overføringsavtalens Sikringsordning skal sikre pensjonsrettigheter opparbeidet hos arbeidsgivere som opphører. Administrasjon av Overføringsavtalen og Sikringsordningen finansieres av arbeidsgiver ved egen avgift.

Utviklingen i pensjonsbestanden:	Antall 2017	Antall 2016	Endring
Aktive	13.160	13.397	-237
Oppsatte med rett	6.337	5.321	1.016
Oppsatte uten rett *	22.200	18.390	3.810
Sum aktive og oppsatte	41.697	37.108	4.589
Alderspensjon	4.442	4.199	243
AFP og tidligpensjonister	463	423	40
Uførepensjon	2.228	2.175	53
Ektefellepensjon	827	824	3
Barnpensjon	45	48	-3
Aktuelle pensjonister i alt	8.005	7.669	336
Totalt antall	49.702	44.777	4.925

* Oppsatte uten rett inneholder personer med tjenestetid mindre enn 3 år.

NOTE 19 - Virkningen av endringer i forutsetninger

Det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget følger dødelighetsforutsetningene i K2013 med sikkerhetsmarginer som angitt av Finanstilsynet. Fra 1. januar 2015 er det benyttet ny uføretariff (KFSU2015) som er basert på uføreefaringene i årene 2011-2013 i pensjonskasser med KLP FS som aktuar. Grunnlagsrenten var 2,58 % i 2017.

- Reduseres dødeligheten med 10 % vil netto premiereserve i pensjonskassen øke med 226 mill. kr. (2,2 %)
- Økes uførehyppheten med 20 % vil netto premiereserve i pensjonskassen øke med 44,4 mill. kr. (0,43 %)

En reduksjon i dødeligheten med 10 % betyr at en nyfødt vil leve ca 1 år lengre enn i dag, og en 67-åring vil leve ca. 0,8 år lengre enn i dag. En økning av uførehyppheten med 20 % vil si at antall nye uføretilfeller øker med 20 %.

NOTE 20 - Transaksjoner med nærstående parter

Trondheim kommunale pensjonskasse ble opprettet 1.1.1913 av bystyret i Trondheim. Pensjonskassens formål er å yte pensjoner til medlemmene og deres etterlatte.

Pensjonskassen er en selvstendig juridisk enhet med egen regnskapsføring. Pensjonskassens midler holdes adskilt fra kommunens og konsernhetenes midler, og hefter ikke for deres forpliktelser. 5 av 7 styremedlemmer utnevnes av Trondheim bystyre.

Total kjernekapital innskutt av Trondheim kommune utgjorde 1107,5 mill. kr. ved inngangen til 2017. I juni 2017 ble pensjonskassen tilført 29,2 mill. kr. i kjernekapitalinnskudd slik at totalt kjernekapitalinnskudd ved utgangen av 2017 utgjorde 1136,7 mill. kr.

Trondheim kommunale pensjonskasse tok opp et ansvarlig lån på 100 mill. kr. fra Trondheim kommune i november 2016. Lånet løper til en årlig fast rente på 4,20 %, og det er kostnadsført rente med 4,2 mill. kr i 2017, jfr. note 28

Premiefondet er tilført 2,0 % garantert rente samt overskudd på avkastningsresultatet med til sammen ca. 4,2 mill. kr i 2016, og ca. 2,5 mill. kr i 2017. Premiefondet ved utgangen av 2017 utgjør 148,6 mill. kr. mot 109,3 mill. kr. ved utgangen av 2016, jfr. note 8.

Trondheim kommunale pensjonskasse ble tilført kjernekapital i form av eiendom (tingsinnskudd) i 2013, og eiendommene leies ut til Trondheim kommune på en 50 – års leieavtale. I henhold til leieavtalen er leietaker ansvarlig for forvaltning, drift og vedlikehold av eiendommene. I 2017 har Trondheim kommune betalt en leie på 19,6 mill. kr mot 19,0 mill. kr. i 2016.

Fordringer på og investeringer i verdipapirer utstedt av foretak pensjonskassen er opprettet for framgår av note 2.

Pensjonskassen er fakturert for innkjøp av IKT-tjenester inkl. telefoni fra Trondheim kommune i 2017 og 2016 med henholdsvis 337 og 405 (1000 NOK).

TKP ivaretar tjenstepensjonsordningen for ansatte i Trondheim kommune, og Trondheim kommune må følgelig betale arbeidsgiverdelen av pensjonspremien. Nødvendig forsikringsteknisk premie beregnes av TKPs aktuar, og fastsettes av styret i TKP i samsvar med aktuars anbefaling. Forfalte brutto premier består av:

	2017	2016
Arbeidsgivernes tilskudd:		
Normalpremie fratrukket arbeidstakerandel (9,10 %)	405.846	389.962
Avregning ikke-forsikringsbare ytelser	7.083	0
Reguleringspremie	225.000	275.000
Refusjoner for AFP og bevilgningspensjoner	72.587	71.080
Rentegarantipremie	15.000	9.500
Arbeidstakernes medlemsinnskudd (2,00 %)	89.228	85.732
Sum forfalt premie	814.743	831.274

NOTE 21 - Finansiell risiko knyttet til finansielle instrumenter

Den finansielle risiko i pensjonskassen er knyttet til evnen til å innfri den årlige avkastningsgarantien. I tillegg skal pensjonskassen kunne tåle betydelig markedsfall uten å komme i konflikt med kravene til solvensmargin, og ha en forsvarlig risikostyring. TKP har valgt en forvaltningsstrategi som søker å utnytte at aktivaklassene normalt svinger noe i utakt, slik at det kan oppnås høyere totalavkastning til moderat risiko. Kollektiv- og selskapsporteføljene forvaltes under ett, og består primært av rentebærende investeringer inkludert obligasjoner som holdes til forfall (og måles til amortisert kost). For øvrig består porteføljen av norske og internasjonale aksjer inkl. unoterte eiendomsaksjer og private equity. I tillegg er det investert i eiendom og absolutte avkastningsfond (hedgefond).

De ulike aktiva er i ulik grad utsatt for finansiell risiko. Hovedformene for finansiell risiko er kredittrisiko, markedsrisiko inkl. rente- og eiendomsrisiko, valutarisiko og likviditetsrisiko.

Kredittrisiko

Med kredittrisiko menes at en utsteder av et verdipapir eller en lånekunde ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser. Pensjonskassen følger i denne forbindelse bl.a. forskrift om pensjonsforetaks bestemmelser om kapitalforvaltningen, herunder 4 %-begrensningen mot enkeltutsteder. Den største utstedergruppen i obligasjonsporteføljen er norske banker med god kapitaldekning. For øvrig reduseres denne risikoen ved at det i begrenset grad investeres direkte i obligasjoner med høy kredittrisiko.

Markedsrisiko (inkl. eiendoms-, rente- og valutarisiko)

Den aktivaklassen som er mest utsatt for markedsrisiko er aksjer. Aksjemarkedsrisikoen søkes redusert gjennom en balansert sammensetning av egenkapitalinstrumenter med ulik risikoprofil. Eiendomsrisiko er risiko for verdiendring på eksponering i fast eiendom.

Renterisiko er risiko for verdiendring på rentebærende instrumenter som følge av endringer i det generelle rentenivået. Dessuten kan kredittspredan (krav til avkastning utover det generelle rentenivået) øke. I tillegg til endringer i det generelle rentenivået og kredittspredan avhenger verdiendringen av durasjonen (gjennomsnittlig løpetid på kontantstrømmene) på plasseringene. Pensjonskassens kapitalforvaltningsstrategi inneholder fastsatte rammer for akseptabel renterisiko.

Valutarisiko er risiko for verdiendringer som følge av svingninger i valutakursene. For egenkapitalinstrumenter utgjør slik risiko normalt en mindre del av den totale svingningsrisikoen, og utgjør normalt en betydelig større del av den totale svingningsrisikoen for renteinstrumenter. Pensjonskassen valutasikrer derfor normalt investeringer i utenlandske rentepapirer. Pga. relativt svak norsk krone valutasikres p.t. mellom 50 % og 100 % av utenlandske aksjeinvesteringer. Den gjenværende valutarisikoen er en del av pensjonskassens generelle diversifiseringsstrategi.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at posisjoner ikke lar seg realisere innen en gitt frist uten betydelig prisnedslag. Hoveddelen av pensjonskassens investeringer kan realiseres i løpet av kort tid. De minst likvide plasseringene (unoterte aksjer og alternative plasseringer) utgjør en såpass begrenset del av pensjonskassens totale forvaltningskapital at pensjonskassens totale likviditet anses som meget god.

Stresstesting

Pensjonskassen gjennomfører stresstester i samsvar med anbefaling fra Finanstilsynet. Stresstest II basert på bokførte verdier viser følgende (alle beløp i mill. kr.):

	2017	2016
Renterisiko (+1,50 %)	133	122
Aksjerisiko (-20 %)	498	379
Eiendomsrisiko (-12 %)	132	104
Valutarisiko (-12 %)	68	70
Spreadrisiko (basert på rating/durasjon)	182	194
Diversifiseringsgevinst - markedsrisiko	-231	-214
Markedsrisiko - netto	782	655
Forsikringsrisiko	153	148
Motpartsrisiko	11	8
Diversifiseringsgevinst – total risiko	-110	-102
Samlet tapspotensial/risiko	837	709
Overskytende kjernekapital og annen relevant bufferkapital	2.052	1.694
Bufferkapitalutnyttelse	41 %	42 %

Finanstilsynet har uttalt at bortfallet av kapitaldekningskravet fra 1. januar 2016 ikke gir grunnlag for økt risikotaking. Pensjonskassen gjennomfører stresstest II med rapportering til styret hver måned.

TKPs fremste risikomål er stresstest I, og bufferkapitalen etter stresstest I ved utgangen av året var:

Bufferkapital (mill. kr.)	2017	2016
Innskutt egenkapital	1.137	1.107
Opptjent egenkapital	-9	-79
Risikoutjevningfond	81	81
Evigvarende ansvarlig lån	100	100
Tilleggsavsetninger	651	638
Kursreguleringsfond	738	468
Justering i avsetninger ved overgang til markedsverdier	1	-64
Risikoreducerende effekt i beste estimat ved død og uførhet	81	80
Merverdier porteføljer til amortisert kost	137	145
Totalt	2.917	2.476

Økt bufferkapital skyldes hovedsakelig økt kursreguleringsfond. Tapspotensialet ved utgangen av året var:

Samlet tapspotensial/risiko (mill. kr.)	2017	2016
Renterisiko	120	129
Aksjerisiko	1.020	725
Eiendomsrisiko	275	217
Valutarisiko	142	146
Kreditrisiko	620	633
Konsentrasjonsrisiko	3	18
Diversifiseringsgevinst - markedsrisiko	-385	-386
Forsikringsrisiko	392	339
Motpartsrisiko	19	13
Operasjonell risiko	52	48
Diversifiseringsgevinst - totalrisiko	-270	-229
Totalt	1.988	1.653

Dette gir en bufferkapitalutnyttelse på 68 % (mot 67 % ved utgangen av 2016), og er innenfor kapitalforvaltningsstrategiens målsetting for stresstest I.

Finanstilsynet foreslo i 2016 nye solvenskrav for pensjonskasser. Hvis forslaget blir gjennomført innebærer det et forenklet solvens II-krav som bindende kapitalkrav. Kapitalkravet i forslaget er definert av tapspotensialet i en justert stresstest I, slik at bufferkapitalutnyttelsen maksimalt kan være 100 %. Den justerte stresstesten innebærer noe lavere bufferkapitalutnyttelse enn dagens stresstest I. Samtidig foreslås at de kvantitative plasseringsbegrensningene i kapittel 4 i forskrift om pensjonsforetak oppheves.

NOTE 22 - Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi over resultatet

De finansielle instrumentene er klassifisert i tre ulike nivåer/klasser.

Nivå 1: Noterte priser i aktive markeder

Nivå 2: Ikke børsnoterte, observerbare priser enten direkte gjennom en markeds plass, eller indirekte gjennom innhentede priser

Nivå 3: Priser som ikke bygger på observerbare markedsdata.

	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Noterte norske aksjer	108.045	0	0	108.045
Aksjefond	0	1.459.074	0	1.459.074
Hedjefond	0	0	544.366	544.366
Unoterte eiendomsaksjer/fond	0	0	823.827	823.827
Private equity	0	0	301.977	301.977
Sum aksjer og andeler	108.045	1.459.074	1.670.170	3.237.289
Obligasjonsfond	0	1.340.660	0	1.340.660
Obligasjoner	3.133.589	1.921.953	324.059	5.379.601
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	3.133.589	3.262.613	324.059	6.720.261
Utlån og fordringer	0	441.246	0	441.246
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	3.241.634	5.162.933	1.994.229	10.398.796

Børsnoterte sertifikater og obligasjoner er plassert i nivå 1. Sertifikater og obligasjoner notert på Alternativ Bond Market (ABM) er plassert i nivå 2. Unoterte obligasjoner er klassifisert i nivå 3.

Når det gjelder unoterte eiendomsaksjer og private equity baseres verdsettingen på siste rapporterte kurser fra forvalterne. Verdifastsettelsen vil derfor normalt være et kvartal forsinket. For aksjer, aksjefond, sertifikater og obligasjoner benyttes offisielle ligningskurser.

NOTE 23 - Investerings eiendommer

Trondheim kommunale pensjonskasse fikk tilført 286.500 (1.000 NOK) i ny kjernekapital pr. 01.11.2013 i form av tre bygårder. Verdien inkl. realavkastningskrav ble fastsatt ved takst av to uavhengige meglere (Eiendomsmegler 1 Næringseiendom og BER Verdivurdering AS). Bygårdene leies ut til Trondheim kommune på en 50 – års leieavtale. I henhold til leieavtalen er leietaker ansvarlig for forvaltning, drift og vedlikehold av eiendommene. Årlig leie reguleres med 100 % av KPI. Trondheim kommune har rett til å kjøpe tilbake eiendommene til KPI-regulert kostpris når som helst i løpet av leieperioden. Eiendommene benyttes ikke av Trondheim kommunale pensjonskasse.

Eiendommene regnskapsføres til virkelig verdi i henhold til årsregnskapsforskriften § 3-4 og IAS 40. Verdsettingen er basert på diskontering av fremtidige kontantstrømmer fra den langsiktige leiekontrakten med Trondheim kommune. Både ved etablering av leibeløpet i leieavtalen ved overføringen 01.11.2013 og ved verdsettelsen pr. 31.12.2013 er det anvendt et realavkastningskrav på de tre eiendommene på henholdsvis 5,8 %, 6,0 % og 6,2 % i samsvar med vurdering av uavhengig megler. Ved hvert senere årsskifte har uavhengig megler vurdert realavkastningskravet isolert sett til å være noe lavere, men dette anses ikke relevant for verdsettelsen pga. bestemmelser i leieavtalen med Trondheim kommune. Det ble ikke foretatt noen verdiregulering i 2013. Verdireguleringen i årene deretter er lik den prosentvise endringen i leieinntekt siden Trondheim kommune har rett til å kjøpe tilbake eiendommene til KPI-regulert kostpris når som helst i løpet av leieperioden. Dette innebærer at samme realavkastningskrav er lagt til grunn for verdsettelsen i alle år etter ervervet av eiendommene. Mottatt leieinntekt fra Trondheim kommune i 2017 og 2016 er henholdsvis 19.612 og 18.991 (1.000 NOK). Det har ikke påløpt driftskostnader vedr. investeringseiendommene siden leietaker dekker alle kostnader inkl. kommunale avgifter og forsikringer.

Utviklingen i verdi av investeringseiendommene gjennom året har vært som følger:

	Investerings eiendommer
Anskaffelsesverdi før 2016	293.663
Verdiregulering tidligere år	24.721
Inngående balanse	318.384
Tilgang	0
Avgang	0
Verdiregulering i regnskapsåret	3.821
Utgående balanse	322.205

NOTE 24 - Investeringer som holdes til forfall

Debitorkategori	Pålydende verdi	Kostpris	Balanseført verdi	Virkelig verdi	Gjenstående amortisering
Obligasjoner med fortrinnsrett	140.000	143.315	142.576	158.764	-2.576
Senior bank/finans	607.000	606.205	607.678	638.744	-678
Kommuner	150.000	156.962	155.556	159.316	-5.556
Statsforetak	50.000	50.000	50.000	55.405	0
Andre utstedere	1.163.000	1.171.025	1.068.343	1.256.120	-5.343
Sum	2.110.000	2.127.507	2.124.153	2.268.349	-14.153
Opptjente, ikke forfalte renter			50.323		
Sum investeringer som holdes til forfall			2.174.476		
Herav selskapsporteføljen			207.228		
Herav kollektivporteføljen			1.967.248		

Rentedurasjonen i hold til forfall porteføljen ved utgangen av 2017 var 4,8 år.

NOTE 25 - Obligasjoner og obligasjonsfond

Debitorkategori	Pålydende verdi	Kostpris	Balanseført verdi
Obligasjoner med fortrinnsrett	2.279.000	2.300.797	2.303.888
Senior bank/finans	1.471.000	1.474.951	1.486.995
Kommuner	1.238.000	1.244.472	1.249.805
Andre utstedere	319.031	319.031	323.185
Sum	5.307.031	5.339.251	5.363.873
Opptjente, ikke forfalte renter			15.728
Sum obligasjoner - enkeltpapirer			5.379.601
Obligasjonsfond			
Arctic Return		226.543	243.604
Danske Invest Global Realrente Obligasjon		250.000	254.502
DNB Lang Obligasjon 20		104.720	104.081
DNB Obligasjon 20 (IV)		420.651	417.953
Nordea 1 SICAV Flexible Fixed Income		100.000	106.384
Pareto Global Corporate Bond D		200.000	214.136
Sum obligasjonsfond		1.301.914	1.340.660
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning			6.720.261
Herav selskapsporteføljen			640.441
Herav kollektivporteføljen			6.079.820

Rentedurasjonen i porteføljen av enkeltpapirer og obligasjonsfond ved utgangen av 2017 var henholdsvis 0,9 år og 2,9 år. Den samlede rentedurasjon av obligasjoner og obligasjonsfond var 1,3 år.

NOTE 26 - Utlån og fordringer til amortisert kost (obligasjoner med pant)

Debitorkategori	Pålydende verdi	Kostpris	Balanseført verdi	Virkelig verdi	Gjenstående amortisering
Andre utstedere	266.800	268.030	267.981	267.777	-1.181
Sum	266.800	268.030	267.981	267.777	-1.181
Opptjente, ikke forfalte renter			3.405		
Sum investeringer som holdes til forfall			271.386		
Herav selskapsporteføljen			25.863		
Herav kollektivporteføljen			245.523		

Rentedurasjonen i porteføljen av obligasjoner med pant ved utgangen av 2017 var 6,8 år.

Pensjonskassen har i 2017 i tillegg inngått avtale om forward-kjøp av en obligasjon med pant i fast eiendom på 240,5 mill. kr med utøvelse av kontrakten i 2018. Lånet løper til 2028.

Videre har pensjonskassen inngått to aktiv forvaltningsavtaler med Pareto Alternative Investments (PAI) hvor PAI har fått fullmakt til på pensjonskassens vegne å investere i obligasjoner med pant i næringseiendom hvor det ved årsskifte gjenstår henholdsvis 150 mill. kr. og 83 mill. kr.

NOTE 27 - Finansielle derivater

Klassifisert som omløpsmidler/forpliktelser	Pålydende i utenlandsk valuta	Eiendel	Forpliktelse
Valutaavtale SEK	306.000	0	-8.719
Valutaavtale EUR	18.000	0	-2.700
Valutaavtale USD	72.000	0	-216
Sum		0	-11.635

De inngåtte valutaterminavtalene (salg av utenlandske valuta) gjelder sikring av aksjeporteføljen i utenlandsk valuta gjennom 3-måneders terminkontrakter pr. 31.12.2017.

NOTE 28 - Evigvarende ansvarlig lån

TKP tok opp et evigvarende ansvarlig lån fra Trondheim kommune 11. november 2016 med en fast årlig rente lik 4,20 %, frem til en eventuell endring av vilkårene første gang ti år etter utbetalingsdato. TKP har innløsningsrett (call) til pari kurs første gang ti år etter låneopptak, og deretter hvert tiende år. Den årlige fastrenten består av 10-års swaprente på 1,65%, og en kredittmargin på 2,55%. Lånet skal etter hver ubenyttede innløsningsrett gis de markedsvilkår som da gjelder, dog slik at kredittmarginen maksimalt kan være 1,00 prosentpoeng høyere enn den opprinnelige kredittmarginen. Kostnadsført rente i 2017 utgjør 4,2 mill. kr.

NOTE 29 - Reassuranse

TKP har tegnet reassuranskontrakt, Catastrophe Excess of loss Reinsurance. Forsikringen dekker inntil 100 mill. kr. pr. definert hendelse, og begrenses til to slike hendelser pr. kalenderår. Egenandelen pr. hendelse er 10 mill. kr.

NOTE 30 - Innskutt egenkapital

All innskutt egenkapital er innbetalt av Trondheim kommune.

KLP Forsikringservice AS

Trondheim kommunale Pensjonskasse

FORSIKRINGSTEKNISK OPPGJØR 31.12.2017

BESKRIVELSE	ANTALL		RESERVE	
	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017
Aktive	13 397	13 160	3 495 725 607	3 595 931 197
Fratrådte med rettighet	5 321	6 337	1 029 356 279	1 151 147 730
Fratrådte uten rettighet *	18 390	22 200	70 079 955	85 183 172
Sum aktive og fratrådte	37 108	41 697	4 595 161 841	4 832 262 099
Alderspensionister	4 199	4 442	2 441 115 878	2 559 877 751
AFP og tidligpensionister	423	463	329 324 221	372 651 241
Ektefellepensionister	824	827	377 779 742	389 901 463
Barnepensionister	48	45	9 865 594	10 453 787
Uførepensionister	2 175	2 228	1 629 406 847	1 644 088 124
Sum pensjonister	7 669	8 005	4 787 492 282	4 976 972 366
Totalt	44 777	49 702	9 382 654 123	9 809 234 465
Administrasjonsreserve			254 269 927	281 525 029
IBNR-avsetning			106 000 000	200 000 000
Sum premiereserve			9 742 924 050	10 290 759 494
Samlet pensjonsgrunnlag for aktive medlemmer			4 361 003 587	4 487 191 068
Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for aktive medlemmer			331 000	341 000
Medianlønn blant aktive medlemmer			357 000	366 000
Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for 100% aktive medlemmer			450 000	461 000
Medianlønn blant 100% aktive medlemmer			433 000	443 000

* Fratrådte uten rettighet inneholder personer med tjenestetid mindre enn 3 år.
Det er kun avsatt reserve for disse dersom de har fratrudd etter 31.12.2005.

KLP Forsikringservice AS
Et selskap i KLP-konsernet AS
Org.nr: 967 696 676
Foretaksregisteret

KLP Forsikringservice AS
Dronning Eufemias gate 10
Pb 400 Sentrum,
0103 Oslo

Kontaktinformasjon
arnfinn.osmundsvaag@klp.no
linda.ellsaboth.johansen@klp.no
erik.falk@klp.no

KLP Forsikringservice AS

Trondheim kommunale pensjonskasse
Att: Helge Rudi
helge.rudi@trondheim.kommune.no

Bergen 14. mars 2018

Aktuarerklæring

Trondheim kommunale pensjonskasse - 2017

Under henvisning til det fremlagte regnskapet for 2017 bekreftes det at de forsikringstekniske avsetninger er foretatt i samsvar med gjeldende beregningsgrunnlag som spesifisert i forsikringsvirksomhetsloven § 3-9 Premiereserve knyttet til kontraktfastsatte forpliktelser.

For dødelighet og sivilstandselementer er benyttet det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget K2013 fastsatt av Finanstilsynet med utgangspunkt i en utredning fra Finans Norge. Dette beregningsgrunnlaget har en margin i startdødeligheten på 12 prosent.

For uførhet er det benyttet et eget grunnlag, KFSU2015, basert på uføreerfaringene i årene 2011-2013 i pensjonskasser med KLP Forsikringservice som aktuar.

Pristarifene er meldt Finanstilsynet som angitt i forsikringsvirksomhetsloven § 3-7 Meldeplikt og tilsyn med pristariffer.

Med vennlig hilsen
For KLP Forsikringservice AS

Arnfinn Osmundsvaag
Ansvarshavende aktuar KLP FS

KLP Forsikringservice AS
Et selskap i KLP-konsernet AS
Orgnr: 967 606 676
Foretaksregisteret

KLP Forsikringservice AS
Dronning Eufemias gate 10
Pb. 400 Sentrum,
0103 Oslo

Kontaktinformasjon
arnfinn.osmundsvaag@klp.no
linda.elsabeth.johansen@klp.no
erik.falk@klp.no

KPMG AS
Sjøgangen 6
7010 Trondheim

Telephone +47 04063
Fax +47 73 80 21 20
Internet www.kpmg.no
Enterprise 935 174 627 MVA

Til styret i Trondheim kommunale pensjonskasse

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Trondheim kommunale pensjonskasses årsregnskap som viser et **overskudd** på TNOK 63 512. Årsregnskapet består av **balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.**

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2017, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av årsberetningen, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig

KPMG AS, a Norwegian limited liability company and member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity.

Statsautoriserte revisorer - medlemmer av Den norske Revisorforening

Offices in:

Oslo	Elverum	Mo i Rana	Stord
Ålesund	Finnsnes	Molde	Straume
Arendal	Hamar	Skien	Tromsø
Bergen	Haugesund	Sandefjord	Trondheim
Bodø	Knaresund	Sandnessjøen	Lynset
Drammen	Kristiansund	Stavanger	Ålesund

for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoen, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Trondheim 14. mars 2018
KPMG AS

Sverre Einersen
Statsautorisert revisor

Trondheim kommunale pensjonskasse

pe3721 • april 2018

Foto omslag: www.shutterstock.com Design og trykk: www.fagtrykk.no Miljømerket trykkeri, lisensnr. 2041 0011

